www.politikin-zabavnik.rs

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Belgien 3,10 EUR
BiH 3,75 KM
Great Britain 2,50 GBP
Greece 3,60 EUR
Deutschland 3,10 EUR
Italy 3,75 EUR
Македонија 112,00 ДЕН
Nederland 3,10 EUR
Österreich 3,10 EUR
Schweiz/Suisse 4,50 CHF
Slovenija 2,60 EUR
Sverige 35,00 SEK
USA 4,50 USD
France 3,10 EUR
Hrvatska 19,00 KN
Црна Гора 2,00 EUR

За све од 7 до 107!

6. 3. 2020. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXXXII • ЦЕНА 150 ДИНАРА • БРОЈ 3552

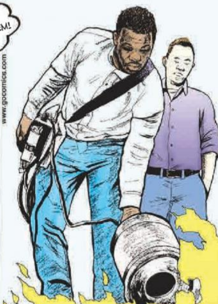

ОНШИ И 47 САМУРАЈА

Веровали или не!

6-26

Јесте ли већ чули да...

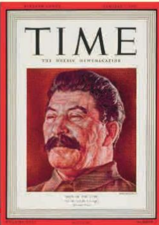
... сваке године у свету од последица удара грома погине хиљаду људи ■

... у Сирмијуму, античком граду поред данашње Сремске Митровице, рођено је десет римских царева (Херенније Етрускус, Хостилијан, Деције, Клаудије II, Квинтил, Аурелијан, Проб, Максимијан, Констанције II и Грацијан) ■

... Јохан Штраус Млађи (1825–1899), краљ валцера, на чију музику се Европа вртела у круг, по сопственом признању, није умео да плеше ■

... по избору чувеног америчког „Тајма”, Јосиф Висарионович Стаљин (1835–1953), совјетски вођа, два пута је проглашен за личност године, 1939. и 1942. године ■

... да шећер може да се кристалише откривено је случајно, када је сок од шећерне трске остављен на сунцу па је почео да испарава ■

... гениза је гробно место на сваком јеврејском гробу намењено искључиво за сахрањивање обредних и светих књига које више нису за употребу ■

... Дел Колка је најдубљи познати кањон на свету (3.270 м), а налази се у Перуу, на планинском венцу Анда ■

... папагаји се сматрају најинтелигентнијим птицама на свету и користе се сложеним низовима гласова да би се споразумевали, односно „разговарали” једни с другима ■

... у тундри, за време кратког лета, температура се ретко кад подиже изнад десет степени Целзијуса; снег се тада топи, али земљиште испод остаје залеђено ■

... једина врста зрачења коју људи, али и сви остали сисари, могу да виде јесте светлост и боје које она ствара ■

DIK BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Петар Кушаковић и његова апотека „Код цара Душана” у Београду

КАЛОДОНТ ЗА ЉУБАВНЕ

Како је Петар Кушаковић, апотекар из Врања, смислио начин да продаје своје производе и постао „отац српске рекламе”

Тешко да данас било шта може да се гледа дуже од пола сата, а да са екрана не искоче и дрекну рекламе. Међу свим тим шампонима, улошцима, детерџентима који мало перу судове, мало чисте шољу у тоалету посебно су бројне оне за све могуће и немогуће пасте за зубе, то јест, калодонте (од грчких речи *калос* – леп и *донтос* – зуб). А сам назив потиче од имена једне пасте која је почела да се производи давне 1887. године у Бечу.

Данас, сви наследници бечке пасте нуде слично. Блистав осмех од кога сви падају заслепљени, као после омање атомске експлозије. Пародентоза нестаје, каменац сам спада, само ли се отвори туба. Ма само што не никну нови зуби, наместо покварених и повађених због некоришћења дотичне пасте. И то сасвим природно, у педесетим годинама живота. Ако сте само помислили да су те силне рекламе производ новог времена, грдно сте се преварили. Има томе више од сто година, и то на овим просторима. Слабо шта се мења под капом небеском.

* * *

Година 1927. није била нимало лака за Ђорђа Лобачева. Син бившег руског конзула у Скадру и Солуну преко ноћи је, после револуције, постао један у маси руских избеглица у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Учио је у Првој руско-српској гимназији у Београду, али је ваљало нешто и да се једе. Радио је шта је стигао, кубикашио, продавао новине. Једном приликом се досетио да уме и да црта. А то је било лакше од копања.

Неки обућар у Синђелићевој улици у Београду истакао је објаву да поправља и гумену обућу. Лобачев је, како је деценијама касније забележио у аутобиографији „Када се Волга уливала у Саву”, на своју руку направио ново обавештење и нацртао ципеле и каљаче. Понудио је оглас обућару. Овај одушевљен, наручи још пет истоветних, које би излепио по крају. Ђорђе ипак није узео новац. Запазио је стару гитару у углу радионице. Затражио ју је и добио. Новац ће већ негде да заради. Поново је пуцала кичма.

Улога Ђорђа Лобачева

Осам година касније Ђорђе је био у још већим мукама. Сада су ту били и жена Лиза и тек рођени син Димитрије – Мића. И поново се сетио цртања. Само, где, за кога? Почео је, као за оног обућара из Синђелићеве, да на своју руку прави цртеже који су могли да се истакну у излогу, али и да се штампају као реклама у новинама. Ишао је около и нудио. Ако, рецимо, „Бата” узме оглас, одлично. Ако га одбију, он назив „Бата” преправи у неки други и поново га нуди другм. Дању је обилазио могуће муштерије, ноћу цртао. А онда је негде средином лета направио потпуно нову

причу-рекламу. Наменио ју је Кости Кушаковићу, власнику апотеке „Код цара Душана" на самом Позоришном тргу (данас Трг Републике).

Овај је и правио лекове, односно „лековите специјалитете", како су се тада називали. Ту су били и козметички препарати, названи „апотекарски специјалитети". Израђивани су по властитим рецептима апотекара, а по савременој стручној литератури. Један од њих, заправо најчувенији, био је „Калодонт Кушаковића", деценијама познат и под именом „Српски калодонт".

Ђорђе је у свега четири кадра био и сценариста и цртач. Младић се заљубљује у девојку, али има лоше зубе и она га одбија. Онда он набавља „Кушаковића калодонт" и ето их заједно, загрљених. Кушаковићу се та реклама свидела, па је наручио још неколико. Убрзо му је Лобачев радио све нове и нове рекламе, што за

ЈАДЕ

калодонт, што за друге производе. Правио је нацрте за кутије, бочице, налепнице. Данас би се рекло, дизајнирао. Апотекар је све то издашно плаћао. Био је свестан моћи рекламе и колико је то важно за продају неког производа.

С рекламирањем је почео још његов отац Петар у Врању, где је дошао на самом прелазу векова. Шапчанин, магистар фармације, преузео је од Михајла Јанковића апотеку, коју је одмах преименовао у „Свети Ђорђе". Истовремено је и у кући свог таста отворио апотекарску лабораторију.

Како стоји у раду Јасмине Арсић и групе аутора „Допринос фармацеута развоју здравствене културе у Врању крајем 19. и у првој половини 20. века", Кушаковић је у тој лабораторији справљао разноразне фармацеутске производе. Било је ту крема, медицинских сапуна, а најпознатија је била паста за зубе. Тако је већ 2. маја 1903. године Министарство унутрашњих дела одобрило „Петру Кушаковићу, апотекару из Врања, да може свој артикал 'Српски Калодонт' у тубама од 20 грама продавати у Србији по 0,50 динара".

Имао је производ, и то добар. Имао је дозволу полицајних и санитетских власти. Остало је само да га прода суграђанима, а касније и остатку Србије. Решење се само наметнуло. Реклама!

Лабораторија за многе намене

Кушаковић је врло брзо почео да засипа све могуће новине огласима о свом производу. И то углавном најважније, оне београдске. Држао је ниску цену, уз минималну зараду, све по ономе да је боља мања зарада, а већи обрт, него већа зарада с мањим обртом. Као обавезан део пословања увео је учешће на посећеним светским изложбама, где је „Српски калодонт" редовно добијао одличја за квалитет. После се све то уредно репродуковало у огласима и на самим паковањима. Купаца је било све више, али Петру Кушаковићу није падало на памет да стаје.

Редовно су се по новинама појављивале изјаве зубара, именом и презименом, који су препоручивали калодонт. И то само један, онај Кушаковићев. Притом, радило се о правим лекарима, не о неким непознатим Јовановићима или Петровићима.

Ако би дошло до неког преломног догађаја, као што је била аустроугарска анексија Босне октобра 1908. године, Кушаковић није оклевао да је пропрати. На крилима опште мржње према Двојној монархији, почетком 1909. године појавио се оглас којим се браћа Срби позивају да не дају новац непријатељима. Сваки марјаш који би потрошили на страну робу помаже непријатељима Србије, сваки страни калодонт који би донели у дом значио је куршум више у пушкама непријатеља. Зато, свакоме би ваљало да помаже развој домаће индустрије, и то тако што би куповао искључиво српске производе. А на све то, Кушаковић је тврдио да нијеједан Шваба (па онда набраја дугачку листу аустроугарских фармацеутских кућа) никада неће урадити ништа добро за Србију. Насупрот њему, који је добар део зараде дао за националну ствар.

Помагао је свакога коме је то било неопходно, од сиротиње до Друштва за попуњавање голети из Врања. А било је ту и помоћи коју није наводио у огласима. Петар Кушаковић био је важан члан Извршног четничког одбора у Врању. А као апотекар, имао је изузетно осетљиву дужност. Дању је мућкао своје лекарије, док је ноћу лабораторија унеколико мењала намену. Уместо калодонта припреман је експлозив, који су четници обилато користили по тадашњој Турској.

Бесплатан часопис

Није потрајало, а Кушаковић је схватио да мора да се рекламира и у Врању. Реклама од уста до уста јесте била делотворна, али желео је да то дигне на виши ниво. Само, постојала је једна потешкоћа, наизглед нерешива. Почетком 20. века

Дизнијеви ликови на наш начин на распореду часова на полеђини овог пропагандног летка

Рекламе су се налазиле на сваком кораку

у Врању једноставно није постојала штампарија. Покушавао је да штампа рекламе по другим местима, па да их доноси и дели по Врању. То није могло да потраје, цена је била превисока. Није му дуго требало да се прерачуна и схвати да му се више исплати да купи машине и покрене прву штампарију у Врању.

У његовом издању је од 1906. до 1911. године повремено излазио бесплатан часопис „Кушаковићева честитка". Природно, ударно место у новинама припадало је калодонту. А тек да штампарија не зврји празна, у њој је штампан и „Граничар", службени лист Округа врањског. Било је ту и разних штампаних ствари намењених грађанима, од позивница до читуља. А „Честитка" је врло брзо оправдала улагања. Врањанци су куповали калодонт. Толико, да је убрзо Кушаковић истиснуо све супарнике са тржишта јужне Србије. Било је потпуно природно да гледа ка престоници. Врање му је постало тесно.

Већ 1912. године Петар Кушаковић је концесију за апотеку предао Ђорђу Ристићу. Отишао је за Београд, тамо закупио локал на Позоришном тргу. Апотека је убрзо стекла верну клијентелу. Рад је омео једино Први светски рат, који је Кушаковић провео у Швајцарској. Тамо је штампао публикације, помагао избеглицама. Свако мало би у окупационим „Београдским новинама" освануо позив да г. Петар Кушаковић из Швајцарске помогне овоме или ономе, да утврди ко је где на фронту, ко жив, а ко мртав. И да јави породици. Овај је обавезно слао и новчану помоћ.

Одмах по ослобођењу и уједињењу Петар Кушаковић, као један од највећих и најугледнијих апотекара, постао је један од оснивача „Изиса Д. Д.", друштва за индустрију и промет дрога и хемикалија. Али калодонта се није одрекао. Нити је заборавио колико је рекламирање битно. Сада је имао нове могућности. Филм је постао масовна забава, а Кушаковић је решио да то искористи.

Глумице блиставог осмеха

Тако је 1926. године настала прва филмска реклама на овим просторима. Редитељ Јосип Новак снимио је малтене кратак филм, у трајању од готово осам минута.

Кушаковић није жалио новац како би највеће звезде тадашњег глумишта навео да глуме у његовој реклами. Тако је Љубица Вељковић, уметничког имена Анита Мир, глумила Милицу, док је Наталију играла чувена Невенка Урбанова. А прича ове рекламе у продукцији куће „Победа филм" била је више-мање класична.

Прво је приказан тадашњи Београд, људи у шетњи, трамвају, свакодневним пословима. Потом се нижу призори река, купалишта, школе, силне неке деце у игри. Сцене су раздвајали натписи, чисто да се објасни гледаоцима шта су управо видели, и то на француском и енглеском језику. Дотична Милица подлегла је љубавним јадима, па решила да своју муку подели с Наталијом. Ђувегије јој не прилазе, мука једна. Ова јој је указала на једноставно решење. Треба само да почне да користи зубну пасту. И то ону Кушаковића, природно. Младићи, који је до тада нису примећивали, просто навале.

А оно што је необично јесте да се тек на крају „спота" сазнаје шта се рекламира. Реклама се приказивала по биоскопима, пре редовног програма. На свеопште одушевљење цењеног публикума, забележено је.

Да је огромно улагање у рекламу и те како имало учинка речито сведочи чињеница да је Кушаковића апотека била међу прве три у земљи по производњи фармацеутских производа, а и шире, у овом делу Европе. А када је Петар Кушаковић 1929. године умро, некако је било природно да посао преузме син му Коста. И он је наставио с добром традицијом рекламирања, све уз прихватање нових медија. Тако је дошло и до оних Лобачевљевих стрипова.

Један од стрипова које је Ђорђе Лобачев израдио за Косту Кушаковића (из монографије Здравка Зупана „Лобачев: Чардак и на небу и на земљи", која ускоро излази из штампе)

И Дизни у акцији

Нешто касније, када су Мики Маус и остали Дизнијеви јунаци постали врло омиљени, Коста Кушаковић је тренутно реаговао. Између осталог, штампао је и распореде часова с Микијем у зубарској столици. Све то у изведби неког од домаћих цртача. Да деца на време науче колико је важно одржавање хигијене зуба и уста. А не би било згорег да науче да је Кушаковићев калодонт право средство за то.

Рат још већи од оног Великог или Првог зауставио је пословање Кушаковића и свео га на најмању могућу меру. Иначе, ко зна где би све то стигло. Вероватно до неких садашњих фестивала реклама. Овако, остала је само прича о првој реклами на овим просторима ■

Немања Баћковић

Тешко се пости, Боже ме прости

СТРАШНА РИБА КАПИБАРА

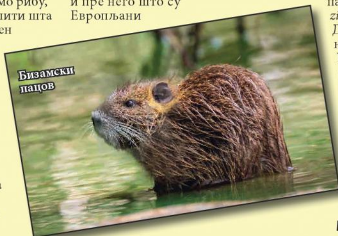

У недостатку рибе и поврћа верници у појединим крајевима света накалемили су пераја и дабру и пацову, чак и алигатору

Привремено одрицање од нечега може да буде веома корисно. Како што поп песме подсећају, не знаш шта имаш док то не изгубиш. Многи сматрају да одрицање од меса за време поста, поред верског значаја, такође вежба снагу воље и поспешује здравље. Међутим, изгледа да је током повести хришћанства одржавање поста било веома тешко.

Ако Црква пристаје да одобри само рибу, ваља размислити шта је „риба”. И неписмен човек у 17. веку могао је јасно да разликује сома од краве. Довољно је да се само погледа животиња и да одмах буде јасно ком роду припада. Више је него јасно да, кад је животиња стално у води, и њено месо мирише на алге којима се храни – сигурно то мора бити риба, зар не? Иако има крзно, и канце, и млечне жлезде...

Како иначе објаснити да је у 17. веку један бискуп из Квебека добио одобрење да његови верници једу даброве. Месо дабра (*Castor canadensis*) било је на јеловнику Индијанаца и пре него што су Европљани дошли и почели да га лове зарад крзна за капе. По логици да дабар сјајно плива и проводи много времена у води, за потребе поста постао је риба.

То није једини глодар коме је за шапом пошла таква транзиција. У деловима Мичигена (САД) важи одобрење из 18. и 19. века да се једу бизамски пацови (*Ondatra zibethicus*). Дозвола је још је на снази. Током Ускршњег поста трапери нису могли да се ослоне на поврће, а чак је и рибу било тешко уловити, али не и овог распливаног пацова.

Такво гладовање није било повод за трећег глодара који је прешао међу рибе – капибару (*Hydrochoerus hydrochaeris*). Између 16. и 18. века католичко вођство у Венецуели тражило је одобрење од Ватикана да највећег глодара на свету прогласи рибом. На невиђено, Ватикан је одобрио, и капибара се још једе у Јужној Америци током поста.

Повремено на посној трпези могу да се нађу и морски прасићи, морске краве, морски папагаји (пафини), а од 2010. године чак и алигатори! ■

У. Р.

Гле, какав сјај, каква прилика!

МЕСЕЧЕВА ГРОЗНИЦА

Познато је да је наш природни сателит пун свакојаких природних богатстава. Одлазак по њих створио би и низ других прилика и погодности за нашу цивилизацију, као и низ тешкоћа и главоломки.

Захваљујући истраживањима које су у дело спровели храбри астронаути, вешти инжењери, мудри научници и човекови најбољи пријатељи – роботи и сателити са радарима, данас знамо да се испод површине Месеца налазе велике наслаге природних богатстава. Као прво и најважније, нашли смо водени лед у подручју Месечевог Јужног пола који је од суштинске важности за стварање базе на Месецу у коју би људи могли да се уселе и почну с копањем. Нашли смо и неке метале који су на Земљи веома ретки, као што су неодимијум и лантан, који се користе за израду технолошких направа попут звучника, мобилних телефона и сочива за камере, а ту су и богате залихе силицијума, титанијума и алуминијума.

Није потврђено, али научници сматрају да би Месец могао да крије и позамашне залихе једног ретког изотопа хелијума, „хелијума-3” који је први избор инжењера за покретање фузионих реактора у будућности. Због свега тога најбогатија предузећа и владе већ увелико кују планове за отварање рудника. Но, и са̂мо освајање Месеца отворило би нека нова поглавља у историји човечанства и било невероватна прилика за

наш међупланетарни развој. Али, руку под руку са новцем и приликама, увек долазе и тешкоће.

Заједничко добро човечанства?

Месец последњих година поново постаје „вруће” небеско тело, али не због повећања температуре његовог језгра, већ због трке у забадању заставица која се увелико спрема. Овога пута у игри нису само хладноратовски познаници САД и Русија (кад већ више нема СССР), него су се забави под пуним Месецом (за сад не и на њему) придружили и Кина, Индија, Израел, Јапан и Уједињена Европа, као и многа приватна предузећа попут Масковог „Спејс-икса”, или „Мун експреса” који је основала дружина рачунарских нердова-богаташа из Силицијумске долине жељних свемирских пустоловина. Сви они покушавају да осмисле савршен план за стварање дугорочно одрживе базе на нашем сателиту и што јефтинији и исплативији поступак за вађење руде који би могао да их учини још трулије богатијима него што то већ јесу.

Месец је одлична прилика за немилосрдно вађење свега и свачега понајпре због тога што практично нема никаквих међународно усвојених закона о свемиру и небеским телима у њему. То значи да на тлу других светова документација, дозволе и преговори са еколозима и синдикатима неће задавати главобоље капиталистима. Једини документ који је потписиван давне 1979. године одређује територију нашег свемирског пратиоца као „заједничко добро човечанства” уз нејасну назнаку (око које још није постигнут договор међу земљама потписницама) да би „вађењем сировина на њему требало да руководи међународно тело”.

Да не помињемо то да чак ни један такав начелни и наивни документ нису биле раде да потпишу највеће светске свемирске силе као што су САД, Русија, Кина, Јапан и Велика Британија, највероватније зато што одредба која упућује на „заједничко добро човечанства” може да се протумачи као нека будућа обавеза да се сировине и остварена добит од њих равноправно деле разном лумпенпролетеријату широм света, а сваком поштеном грамзивом капиталисти од „заједничких интереса”, „користи за човечанство” и сличних ужаса истог часа припадне мука.

Ништа мање срећно не делује ни упућивање на „међународно руководеће тело” око којег чак ни најсиромашније потписнице нису успеле да нађу заједнички језик. Узевши све то у обзир, с мањком међународних правних оквира Месец све више подсећа на Сијера Мадре у чије врлети ће се ускоро запутити неки нови пустолови, с роботима уместо коња и сита, у потрази за богатством. Како су Илон Маск, Доналд Трамп и Си Ђинпинг слаби копачи (понека завршна лопата за „дрво пријатељства”, понеки биткоин, и то је то), мораће да плате оне који ће да копају уместо њих, а то отвара читав низ пратећих фолклорних послића: криминал, удружене банде копача, изнуде, одметници, побуне, сурово кажњавање, психопате у редовима рудара и корпорацијских органа одржавања реда, рада и дисциплине, као и све друго што смо већ виђали у књигама и филмовима о разним златним грозницама у повести човечанства.

С обзиром на то да ће рудари у случају ове грознице бити баш далеко од куће, очију земаљске јавности и било каквих закона осим корпорацијских, чини се да би стварност рада на Месецу могла да превазиђе све црне слутње које се данас надвијају над будућом „Месечевом грозницом”.

Међустаница за Марс

Нужна сировина за производњу ракетног горива помоћу технологије којом данас располажемо јесте вода. Током поступка хидролизе молекули воде раздвајају се на атоме кисеоника и водоника чија је комбинација приликом сагоревања сјајно гориво за свемирске летелице које би истраживаче и пустолове одвеле у свемир. За лет на Марс, рецимо, биће потребно много горива. У сваком случају, гориво је најлакше и најјефтиније произвести код куће, на Земљи. Но, да би оно постало корисно, треба га лансирати у свемир (на хиљаде тона) и том приликом савладати снажну гравитациону силу наше планете тако што ће све те силне тоне бити убрзане до 11 километара у секунди, а то кошта брдо новца и много горива. Гравитација на Месецу пак износи само шестину Земљине, те би и лансирања са његове површине била много јефтинија.

Студенти окупљени у „Тим експлорер” победили су на такмичењу „Калтек спејс челенџ” 2017. године предложивши нацрт за свемирску станицу за снабдевање и лансирање летелица у дубоки свемир која би се налазила на Месецу и у његовој орбити. Њихова замисао подразумевала је копање наслага леда на тлу и његово слање на станицу са постројењем за прераду у орбити. Тамо би се лед претварао у гориво којим би се снабдевали укотвљени свемирски бродови. Иако наоко делује да је овај пројекат јефтинији од било чега што би могло да буде направљено на Земљи, др Роберт Цубрин, председник „Пајонир астронаутикса”, предузећа које се бави технологијама за истраживање свемира, сматра да у широј слици трошкови базе на Месецу превазилазе трошкове база на нашој планети.

„Међустаница на Месецу на путу за Марс је својеврсна обилазница. Прво морате да подигнете свемирски брод са астронаутима са Земље, потом да га паркирате у орбити Месеца, да лансирате раднике, воду и све друге потрепштине са тла Месеца до станице – раднике морате и да враћате у базу на тлу кад немају посла на орбиталној станици – и на крају да свемирски брод још једном лансирате ка другим планетама. То је скупље него да га са Земље пошаљете право на Марс.”

Научна туга

Месец је научна временска капсула. Пошто готово да нема никакву атмосферу, на његовој површини нема дејстава временских прилика и ерозије, те је његова површина избраздана кратерима насталим ударима астероида приказ 4,5 милијарди година астрономске историје. Ми на Земљи изгубили смо ту историју услед непрекидног спирања површине и бесконачних циклуса померања тектонских плоча које мењају изглед коре планете. Да ли ће и Месец престати да буде ризница праисторијског научног блага када на њему освану рудници?

Чак и пре него што се рудари уселе у силицијумске дигиталне бараке и у роботским вагонима запуте ка окнима, само подизање база на

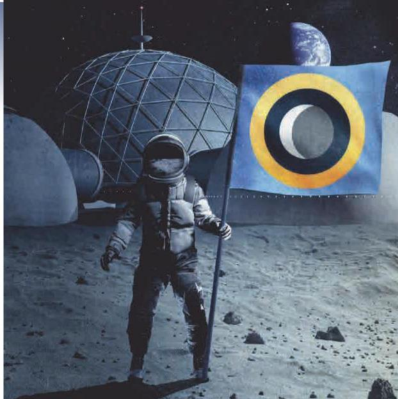
Месецу подразумеваће уништење великих површина његовог површинског слоја (тзв. реголита) како би се изградиле зграде и постројења (или ће бити искоришћен за њихову изградњу). Те уништене стене могле би да садрже непроцењиве податке о начину на који је настао Месец, можда чак посредно и Земља.

Но, важни научни подаци нису једино што би рудници на Месецу могли да униште. Места на која су слетали ратници Хладног рата шездесетих и седамдесетих година прошлог века данас су важна не само за САД већ и за културу читавог света. Када велики број свемирских летелица почне да слеће на Месец и на њему се отворе саобраћајнице за роботска возила која ће шпартати тамо-овамо носећи материјал и извршавајући задатке, доћи ћемо у опасност да та места заувек буду изгубљена. Чак и ако неки робот несмотрено не прегази чувени Армстронгов отисак, стручњаци сматрају да прашина подигнута услед радова на површини може да изазове ерозију тако да чувени траг заувек поједе „зуб времена".

Уз то, рудници на Месецу заувек ће променити културне обрасце многих друштава и заједница. Кроз историју света, људских цивилизација и култура, Месец је имао веома важно место. Свака култура има свој однос према Месецу и начин на који је с њим повезана. Рудници и боравак људи на њему сигурно ће то заувек променити. С друге стране, многи културни обрасци временом и научним напретком су се мењали (рецимо, однос према божанствима, природним силама и појавама, према женама у друштву), те не би требало очекивати да Месец има повлашћени положај. Ипак, дугорочне експедиције на нама најближе небеско тело ваљало би промишљати и са те стране и бити свестан могућих последица. У том смислу требало би доносити и добро извагане одлуке и усвајати мудре стратегије како се не бисмо суочили с непријатностима (да не кажемо немирима, побунама и непотребним крвопролићима) на сопственој планети.

Битке за превласт

Ако је иједан документ управљен на правни оквир свемира ишта постигао, био је то „Споразум о свемиру" из 1967. године. Он је постао део међународног права, а једна од најважнијих одредби забрањује било којој држави или појединцу да постане власник било којег небеског тела. То значи да нико ко слети на Месец не може да тврди да је постао власник било ког његовог дела. Но, шта би могло да се догоди ако колонизатори Месеца или неки њихови наследници рођени на њему доживе „национално освешћење" и подстакнути слоганом

цијског утицаја могле би да почну да склапају пактове и да се удружују како би копање постало још уносније, а државне границе могле би пред говором новца да постану мање важне, као и у случају многих других уносних послова: том механизму свакодневно присуствујемо на Земљи.

Сигурно је то да ће се у рударским насељима створити својеврсна нова култура, у великој мери различита од оних на Земљи, а те разлике биће све веће са сваком новом генерацијом која буде одрастала далеко од Земље. На крају, некад удаљене и супротстављене заједнице схватиће да имају много више заједничког једне с другима него са својим матицама на Земљи и појавиће се прве државотворне замисли. Како ће се земаљске власти и њихови органи у колонијама носити с тим када се камере новинара у посети угасе и њихови бродови врате на планету, можда не желимо ни да замислимо.

Можда би најпаметније било деловати унапред – често мењати смене радника и забранити рађање и одрастање деце у колонијама – него лечити последице смањења трошкова радне снаге и њеног превоза оствареног стварањем нових генерација тих добровољних робова на лицу места. Ипак Месец није толико далеко као, на пример, Марс.

„Жарково република” затражи (милом или силом) своје право на отцепљење од остатка човечанства, оснивање независне „Месечеве државе” и успостављање свог суверенитета на читавој његовој територији?

Професор Кристофер Њуман, стручњак за права у свемиру са Универзитета Нортамбрије у Великој Британији, сматра да у прво време нема бојазни да би нешто такво могло да се догоди:

„Месец је веома близу Земље и биће сасвим добро повезан са њом, те ће се на њега сливати радна снага из свих држава на Земљи. То значи да је много већа вероватноћа да, рецимо, дође до сукоба муслиманских и хришћанских заједница на Месецу, него до заједничког покрета који би као резултат имао стварање неког новог идентитета насеобине.”

Иако би независност Месеца на први поглед била противна одредбама међународног права у Споразуму о свемиру и логици коју помиње професор Њуман, не би требало занемарити да постоје веома очигледни начини на које би могла да буде остварена. Прво, свака држава сигурно ће пожелети да има сопствену базу у којој ће без присуства страних шпијуна моћи да развија и користи најновија технолошка достигнућа која ће јој омогућити предност у трци за сировинама. Иако неће моћи да потврде власништво на земљишту на којем се налазе те базе, магнетне ограде, наоружани стражари и дронови или минска поља сигурно ће бити убедљива порука свакоме ко би желео да се лично увери у важење одредаба међународних свемирских уговора о заједништву и одсуству приватног власништва.

Ако пак копање Месеца узме маха и постане уносно, ствари би могле да се помере из тог тврдо ушанченог националистичко-капиталистичког гледишта. Као и у случају Међународне свемирске станице, зоне државног или корпора-

Утицај на климу

Ако нечега има у изобиљу на Месецу, онда је то прашина. Она се знатно разликује од оне на Земљи и веома је непријатна. Пошто на нама суседном небеском телу нема ерозије, воде, ветрова и других временских прилика и неприлика, нема ничега што би комадићима стена стругало и заобљавало ивице, те је месечева прашина невероватно оштра. Толико да може да цепа заптивену одећу, уништава материјале, лепи се (боље рећи, забада се) и облаже све што је на површини и на тај начин изазива материјалну штету по газде и посредно угрожава животе радника у извршењу радних задатака. Уз то, прашина је и отровна и опасна по живот уколико је неко удахне, те би требало успоставити и прескупе системе за чишћење људи и опреме на сваком прелазу између унутрашњости базе и површине Месеца, као и системе за откривање загађења прашином у бази.

Заправо, та борба с прашином једна је од највећих нерешених препрека за повратак људи на Месец коју инжењери безуспешно покушавају да прескоче још од шездесетих година.

Но постоји начин да се та ђаволска прашина из Месечевог пакла искористи у добре сврхе – као помоћ решавању земаљских недаћа са климатским променама. Кертис Страк, професор астрофизике на Државном универзитету Ајове, у САД, осмислио је 2017. године начин на који би прашина с Месеца могла да се искористи за стварање омотача око наше планете ради заштите од погубног дејства Сунчевих зрака. То последње очајничко средство у борби против климатских промена требало би да створи сенку на Земљи и упије енергију којом Сунце неумољиво пржи тло нашег дома. Страк сматра да преношење тог прашњавог сунцобрана не би било ништа сложеније од преношења осталих ископина са Месеца до Земље, а његово прикупљање било би јефтиније и брже од било чега што би морало да се ископа.

Пошто се допреми у орбиту, прашина би била испуштена на тачно прорачунатим местима и удаљености од тла

како би још дуго наставила да кружи и баца благотворну сенку. Наравно, такав очајнички план имао би и веома лоше пропратне појаве. Рецимо, прашина би преламала Сунчеве зраке током ноћи, те би количина светлости која стиже до тла била већа од оне коју нам одбија пун Месец.

„С друге стране”, каже професор Страк, „људска врста већ је направила толико ствари које су страховито утицале на климу и изглед природног окружења. Ма колико вештачки деловала моја замисао, она ће заправо допринети оздрављењу природе уместо свих других које су само допринеле њеном уништавању.”

Утешни део професорове замисли гласи да због крематоријума наше атмосфере паклена Месечева прашина не би имала шансе да стигне до површине планете и почне да се лепи за биљке, животиње, куће и људе ■

Припремио
Срђан Николић

Кад су живи завидели мртвима

Смрт решава ствар

БОЛЕСТИ ИЗ ПРОШЛОСТИ

Ако мислите да су куга и корона најстрашније пошасти човечанства, погледајте шта је све десетковало наше претке

ВИНДЕ (ЧЕКРК) – ГРЧЕВИ СМРТИ

Ова болест била је узрок језивих смрти током 15. 16. и 17. века. По сведочењима забележеним у књигама и списима тадашњих лекара, одликују је нагли напади стравично болних стомачних грчева, праћени повраћањем и крвавим столицама. Како ти симптоми могу да упућују на разне болести данас познате науци, још није утврђено која се тачно болест крије иза живописног назива овог озлоглашеног ренесансног убице, мада је дизентерија један од главних осумњичених.

ПУРПУРКА – СУДБИНА СТИЖЕ У ЧИРЕВИМА

Надрилекари и исцелитељи који су се сусретали с овом болешћу описују љубичасте гнојне чиреве на кожи пацијената који су последица попуцалих крвних судова. Како нема много података из тог доба, симптоми би могли да упућују на разне болести, од скорбута преко поремећаја протока крви, па све до тешких случајева овчијих богиња, порфирије и неких аутоимуних обољења. У сваком случају, епидемије пурпурке умеле су да убију по неколико десетина хиљада људи за веома кратко време и опустоше читаве области, што значи да је била лако преносива и да је инкубација дуго трајала.

УСПИЊАЊЕ СВЕТЛОСТИ – ОТКАЗИВАЊЕ ПЛУЋА

Данашњи лекари већ дуго расправљају о могућим болестима које се крију иза узрока бројних смрти који су лекари у 17. веку уносили у спискове преминулих под називом „успињање светлости”, с тим што се термин „светлост” у овом

случају односи на плућа. Симптоми? Снажан кашаљ (често праћен крварењем из плућа), тешкоће при дисању и осећај гушења. Први осумњичени би свакако била астма, али ту су и сушица, упале гркљана и других органа и хроничне болести плућа које су можда подвођене под исту „шифру" узрока смрти. Умирање је трајало дуго, а болесник је пролазио надљудске муке док се коначно не би упокојио.

ТИСИК – ИСКАШЉАВАЊЕ ЖИВОТА

Током педесетих и шездесетих година 17. века, ова болест била је најчешћи узрок смрти у Лондону. Њен назив највероватније потиче од неправилног изговора старогрчке речи *phtisis* сачуване у латинском, а касније и у француском и енглеском језику, која упућује на туберкулозу.

Чини се да је умирање од „тисика" било непосредно повезано са неухрањеношћу становништва због високих цена хлеба у највећем енглеском граду. Број смртних случајева опао је крајем 17. века, у време благих зима у Енглеској, да би тридесет година касније поново почео да расте до рекордних висина. Али туберкулоза можда није била једина болест која се крила иза озлоглашеног назива, те је могуће да су под „тисик" подвођени и случајеви других плућних болести које су у то „преантибиотско" време биле неизлечиве.

ИМПОСТУМ – ЦУРЕЊЕ ЖИВОТА КРОЗ ГНОЈ

Назив се односи на гнојне отеклине, цисте и чиреве на кожи, као и на нагомилане загнојене материје било где унутар тела. Преузет је од древних грчких лекара Хипократа, Галена и једног од најученијих људи у повести човечанства, персијског филозофа и првог научника у историји Ибн Сине.

Узрок су највероватније били разни облици рака и злоћудних тумора које у то време исцелитељи нису могли ни да открију на време, нити да их лече. Неки од њих сматрали су да су узрок појаве чирева снажни лекови који су се примењивали на отвореним ранама, те су вероватно у игри биле и разне погрешне дијагнозе. Болест је била толико упечатљива, а умирање од ње толико дуго и језиво за око и ухо присутних да је њен назив временом попримио метафорично значење којим се данас описује саможива и искварена особа коју одликује подбулост од надмености.

ФРАНЦУСКЕ БОГИЊЕ – НЕЛЕЧЕНИ СИФИЛИС

Иако данас имамо антибиотике којима се сифилис веома лако лечи, у 15. веку био је смртоносан и сатирао је како сиромашне, тако и богате. Придев „француски" у називу ове полне болести на енглеском тлу потекао је од тога што је болест са континента на острво стигла преко француских морепловаца, мада би примереније било назвати је „шпанским" или „Колумбовим" богињама.

Узалудна помоћ

Наиме, бактерија *Treponema palidum*, изазивач сифилиса, стигла је у Европу из Новог света – Јужне Америке – након што ју је Колумбо увезао бродовима на повратку у Шпанију. Потешкоће са откривањем болести, а самим тим и са сузбијањем њеног ширења, настајале су зато што почетни симптоми могу да личе на симптоме неких сразмерно безазлених зараза, алергија или надражене коже. У каснијим фазама болест помаља своје право лице и осип се шири на све делове тела, отварају се ране на полним органима, долази до слепила, поремећаја рада срца, неуролошких тегоба, отказивања унутрашњих органа, а на крају пута пацијента чека смрт.

Чекајући судњи час

КРВАВА ТЕКУЋИНА – СМРТ У ФЕКАЛИЈАМА

Данас је познато да се иза овог назива крије дизентерија, коју изазива род бактерија *Shigella*, али разни други микроорганизми као што је *Entamoeba histolytica* (дизентерична амеба), паразитски црви и разне протозое. Дакле, главни узрок је нехигијена, тачније, вода загађена изметом или неким другим отпадним материјама.

Данас је дизентерија веома ретка, постоје вакцине против ње, а ако се ипак појави, успешно се за свега десетак дана лечи антибиотицима. Но, током читаве повести Европе прожете ратовима и слабим хигијенским условима – чак и након што су Домаг и Флеминг својим открићима отворили ново доба медицине – дизентерија је пустошила војске и становништво широм континента. Храбри ратници гацали су по крвавом измету и умирали од дехидратације и грознице праћених стравичним стомачним грчевима ■

С. Николић

СПАЈДЕРМЕН ПР

Како би привукао пажњу заједнице на бригу о природи, један Индонежанин одлучио је да ђубре са улица и плажа сакупља у костиму суперхероја

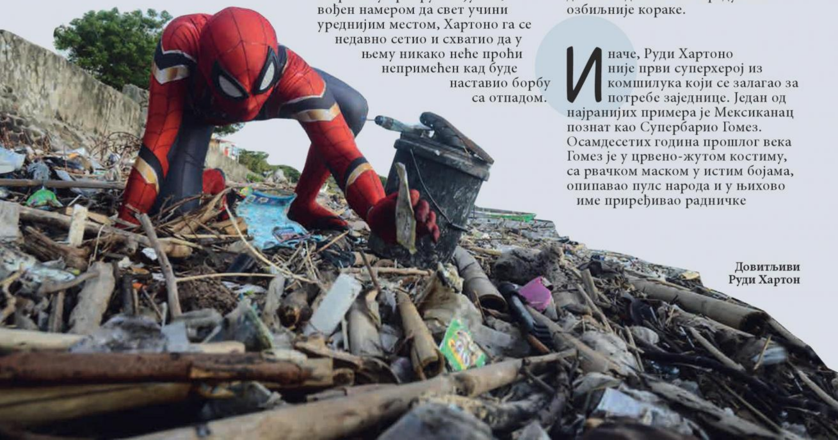
Борба Рудија Хартона, становника лучког града Парепаре у провинцији Јужни Сулавеси, није одмах дала резултате. Уобичајени призор гомила пластике и разног другог смећа на улицама и плажама за њега је у једном тренутку постао неподношљив. Зато је најпре одлучио да сам макар мало допринесе тиме што је почео да сакупља отпатке на путу до кафића у коме ради. Понадао се да ће и други пратити његов пример. Нажалост, то се није десило, бар не у првим данима.

Да је Индонезија пуна отпада говоре и извештаји – око 3,2 милиона тона ђубрета сваке године накупи се у овој земљи, од чега готово половина заврши у океанима. Индонезија заузима и незавидно друго место по производњи пластичних загађивача околине, одмах после Кине. Можда Хартоно није био упознат са овим бројкама, но њему је било довољно застрашујуће оно што је сваког дана гледао у свом граду.

Иако разочаран што људи у Парепареу нису желели да му се придруже у чишћењу, није био спреман тек тако да одустане. Сетио се костима суперхероја Спајдермена који је две године раније купио да би забављао нећака. Како је малишан сваки пут плакао када би га видео прерушеног, костим је врло брзо завршио у ормару. Међутим, вођен намером да свет учини уреднијим местом, Хартоно га се недавно сетио и схватио да у њему никако неће проћи непримећен кад буде наставио борбу са отпадом.

Следећи пут када су становници видели човека како у тесном црвено-плавом оделу Човека-Паука лопатом скупља ђубре, нико није остао равнодушан. Овај суперхерој није показивао брзину, рефлексе и способност пењања на свакојаке површине попут „Марвеловог" стрипског јунака, већ је остао на земљи, јер ту је био најпотребнији. И баш као што се понадао, остали су му се убрзо придружили. Неколико националних телевизија и штампаних медија дало му је прилику да пошаље поруку ван Парепареа и позове и остале да се боре за што чистију околину. Индонежански Спајдермен наставља свој поход који траје већ неколико месеци, у нади да ће влада коначно предузети озбиљније кораке.

Иначе, Руди Хартоно није први суперхерој из комшилука који се залагао за потребе заједнице. Један од најранијих примера је Мексиканац познат као Супербарио Гомез. Осамдесетих година прошлог века Гомез је у црвено-жутом костиму, са рвачком маском у истим бојама, опипавао пулс народа и у њихово име приређивао радничке

Довитљиви Руди Хартон

ОТИВ ПЛАСТИКЕ

скупове и протесте и бавио се другим захтевима грађана који се остварују ненасилним средствима.

Има сличних примера и у другим земљама. У Јерусалиму је већ годинама познат Парк Вејн, суперхерој који је изабрао да одене комбинацију Бетменовог и Спајдерменовог костима, а „задатак” му је да ноћу штити бескућнике и друге угрожене становнике града. У Кини се о њима брине Редбад, хероина са плавом маском која сиромашнима дели храну и топлу одећу.

Деловање ових људи јавност углавном прихвата са одобравањем, али представници закона нису баш срећни. У већини случајева плаше се за њихову сигурност јер се суперхероји упуштају у ствари за које нису обучени. Често се нађу у околностима у којима није довољно само носити костиме познатих стрип-јунака... ■

С. Л.

Кинескиња Редбад

Капетан Аустралија обећао је да ће очистити улице Бризбејна од криминала и надахнути људе да буду бољи, а Поларни Човек из Икалуита, у Канади, дању радо чисти снег са тротоара, као и дечја игралишта, док ноћу, са фантомком на глави, патролира улицама како би их учинио сигурнијим. У САД и Канади постоје и групе људи у костимима разних измишљених јунака који се брину о потребама становништва.

Супербарио Гомез, један од првих суперхероја који је шетао улицама Мексика и организовао радничке скупове и протесте

Поларни човек

Капетан Аустралија

Данас се у разним крајевима света појединци боре против криминала и помажу угроженима у костимима из омиљених стрипова

Ма ШТА кажеш! Х. Е. К.

Уређује
Драгомир Ацовић

На кога год да сте помислили, није тај! Ово је Фаустин Виркус, боље Фаустин II, цар Хаитија и острва Гонав

ИЗАЗОВИ СУДБЕ КЛЕТЕ

Има људи које за живота западне чудан усуд. Неки потону под теретом сопствене тежине, а неки се уздигну као балон. Падови знају да буду дуги и тешки за оне прве, ови други – чини се – немају проблема са дужином пута и висином скока. Тако се од наредника очас стигне до маршала, а од поручника до цара!

Ево мале приче о једном таквом високом летачу.

Фаустин Едмунд Виркус (1896–1945), Американац пољског порекла, стациониран у чину поручника на Хаитију у време америчке окупације острва, спасао је из (недефинисане) невоље извесну млађу жену на острву Гонав. Испоставило се да млада жена уопште није „извесна", већ госпођица Ти-Мемене, краљица дотичног острва. Када су мештани сазнали да се јунак зове Фаустин, исто као незаборавни цар Хаитија Фаустин I Сулук, који је пред смрт обећао да ће се поново родити на Гонаву, извикали су га за владара и крунисали по вуду обреду за Фаустина II, цара (како и доликује носиоцу тако богатог имена). Он се потом оженио са Ти-Мемене и владао острвом Гонав све до 1929. године.Тадашњи председник Републике Хаити, Луј Борно, суочен са омиљеношћу владалачког пара који је загосподарио острвом површине 827 км^2, затражио је помоћ америчких снага, које су хитно прекомандовале свог узнапредовалог поручника у домовину, где се упокојио 19 година касније, али не пре но што је своју узбудљиву причу саопштио свету.

Владалачки пар (Ти-Мемене и Фаустин II) у пуном сјају свога достојанства. Ти-Мемене држи скиптар, а девојка са њене леве стране држи краљевски стег Гонавеа

Погодили сте! Ово нема везе с Хаитијем, али има везе са Енокијем Тошијукијем. Ко је Еноки Тошијуки? Погледајте на следећој страни.

ЕНОКИ ТОШИЈУКИ: КАКО САДА РАДИТИ КАО НЕКАДА?

Јапански уметник, рођен давне 1961. године у Токију, слика користећи стару технику рада са тушем и лаком. Његови радови имају лакоћу, али нису лаки. Дефиниција уметности не дозвољава нам да коментаришемо непролазни део његовог стваралаштва, али нам допушта да хвалимо технику, занатску вештину и чулну допадљивост његових слика. За оне који разумеју и воле језик симбола, дело Тошијукија Енокија говори читаве томове! За оне који ту не спадају, нека сами потраже чему ће се дивити, а шта неће волети.

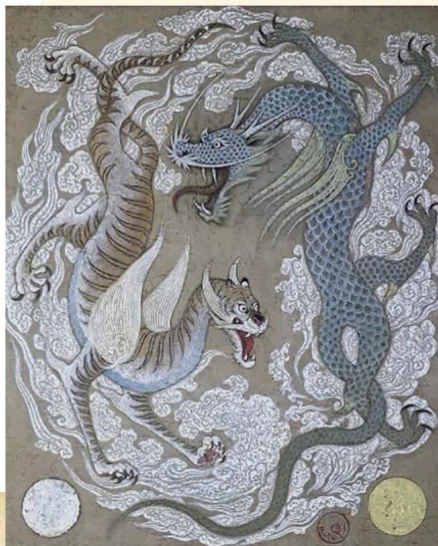

Било је тачно осам сати ујутру тог 17. октобра 2010. године када је Пем Бејлс паркирала свој аутомобил на почетку стазе која је водила ка планини Вашингтон у Њу Хемпширу, САД. Путељак је био делимично прекривен снегом. То је није уплашило. Била је искусни планинар, а шетња од шест сати била је тек толико да се разгиба. Зато је и пошла сама.

Како је навикла, оставила је план у колима, за сваки случај. Ако нешто пође по злу, потрага ће да почне од паркинга. Добро је да спасиоци знају куда је наумила. Само тешко да ће за тим бити потребе.

Добро се припремила за планинарење. Проучила је временску прогнозу, па је понела резервну одећу. На почетку стазе и није било толико хладно, али ће време да се мења што се више буде пела. Временски услови при врху описани су као „права зима". Зато је у ранцу понела и јакну. Ту је било и шаторско крило, иако није намеравала да ноћи на планини. До вечери ће увелико бити у свом кревету.

Како се удаљавала од паркиралишта, то је снег био све дубљи. Пријало јој је, није било хладно. На себи је имала тек дукс и панталоне, без капе и рукавица. Сунце се пробијало кроз дрвеће.

Сат касније, већ је морала да обуче јакну и стави рукавице. Облаци су се навлачили, температура је осетно пала. Још касније, зима је показивала зубе. Земља се није видела, прекривена снегом. Ветар је задувао, као да је почињала мећава. Сада је већ била у дебелој јакни, с капом и наочарима на

НЕ СКРЕЋИ СА

Само што је зашла у заклон стена, схватила је да је још неко тамо. Човек је седео ослоњен о камен. Није се мрдао.

глави. Магла је смањила видљивост на свега неколико метара. Сунце као да је зашло.

На следећем превоју озбиљно је почела да размишља да се врати. Застала је, загледала стазу испред себе. Онда их је угледала. Трагови су водили навише.

Није то било ништа необично. Много људи ишло је том стазом. Само, одмах је препознала да се не ради о отисцима планинарских ципела, већ обичних патика. У себи је псовала неопрезног пењача. Надала се да је тај, ко год био, направио круг и вратио се. Наставила је.

ако крене ван стазе, лако може и сама да се изгуби. Температура је осетно падала, за неколико сати ће и мрак. Ако сачека ноћ на планини, лако може да се догоди да не дочека јутро. Ипак, одлучила је да крене за траговима. Скренула је лево. Викала. Дозивала. Нико да одговори. Ветар је носио њен глас.

Учинило јој се да је неко одговорио. Тренутак касније схватила је да се ветар игра с њом. Нема никога. Стајала је, напето ослушкивала. Ништа. И наставила даље, по траговима.

СТАЗЕ!

Нешто касније већ се смрзавала. Нису помагали ни брзо кретање ни слојеви одеће. Већ је морала да навуче маску преко лица. Срећом, била је понела сву неопходну опрему. Тада је решила да одустане. Више није било забавно. Мећава је била све ближа.

Ветар је подивљао. Носио је снег, једва да је видела метар или два пред собом. Облаци су се спустили, као да је била под густим крошњама. Нигде да се пробије ни зрак сунца. Онда их је поново угледала. Трагови су скретали оштро улево, ван стазе.

То је већ упалило звоно за узбуну. Планинар се очигледно изгубио и сада је ишао право ка беспућу. Претпостављала је да га је мећава омела, па није могао ни напред ни назад. И урадио је оно најгоре што је могао. Скренуо са обележене стазе. Стајала је, мозгала где ће и шта ће. Није тек тако могла да остави човека. Ипак,

Свега педесетак метара даље налазила се гомила стења. Покушала је да се пробије на ту страну, колико да се мало заклони и одмори. И трагови су водили тамо. Само што је зашла у заклон стена, схватила је да је још неко тамо. Човек је седео, ослоњен о камен. Није се мрдао. Поглед му је био прикован негде у даљини.

Пем га је поздравила. Није одговарао. Тек онда је приметила да незнанац на себи има само патике, шортс, танку јакну и рукавице без прстију. Човек ју је полако пратио погледом, али није проговарао. Није одговарао на питања како се зове, где је кренуо. Или макар да је свестан где се задесио. Оно што је почело као обична шетња за Пем претворило се у задатак спасавања.

Било јој је јасно да је у питању хипотермија. Температура је била испод нуле, ветар је дувао преко 80 километара на сат. А човек и даље није одговарао.

Пем је била престрашена могућношћу да остави човека како би се сама спасла. А није могла да га вуче, био је далеко већи и тежи од ње. Била је свесна да нема много времена. Опипала му је одећу. Била је потпуно мокра и добрим делом замрзнута. Потражила је неке знаке повреда. Није их било. Превртала је по ранцу, нашла патроне за грејање. Распоредила их је по незнанцу. Утом му је и наденула име – Џон. Обукла га је у своју резервну одећу. Јесте била неколико бројева мања, али ће да послужи. Он и даље није реаговао. Осећала се као да облачи лутку.

Напослетку, узела је и шаторско крило и огрнула га око Џона. Ставила је још неколико грејача свуда по њему. Дограбила термос с топлом чоколадом. Човек није хтео да пије. Или није могао. Готово на силу је морала да му разјапи уста и сипа мало вруће течности.

Нешто касније, Џон је живнуо. Једва је говорио, али је Пем успела да га разуме. Кренуо је када и она, отприлике. Мислио је да ће бити топло током целог дана. Зато није понео опрему. Онда је ућутао, поново.

Жена је схватила да ће умрети код тих стена ако убрзо не крену. Погледала је Џона право у очи и прозборила:

– Морамо да кренемо! Одмах!

Она ће да испредњачи, он да следи. И да му случајно не падне на памет да стане или седне. Ветар је урлао. Пем му је помогла да устане, да се осови на ноге. Дрхтао је. Наредила му је да је следи и да не заостаје. Није то био њен уобичајен тон, али није било друге. Деловало је као да ће да се сруши сваког тренутка. Да заспи, последњи пут. Пем је решила да то не дозволи.

Кренула је кроз снег. Једини пут био је онај којим су дошли. Зато, туда! Сваких неколико метара се освртала, да се увери да је Џон следи. Пратили су мале трагове у снегу, које су оставили њени планинарски штапови. Ветар их је приморао да се савију и тако напредују. Пем је певала. Надала се да ће то Џона да одржи будним. А и њу.

Борила се да остане на стази. Ово није увек било лако. Врлудала је, потом се враћала на путељак. Или оно што је остало од њега. Освртала се. Џон као да је одустајао. Једва је подизао ноге, одмарао се сваких неколико корака. Чучнуо је, ослонио се на колена. Прозборио је да му је доста свега. Остаће ту, а она нека настави. Тренутак касније одјекнуо је шамар. Џон је зачуђено погледао жену. Потом се придигао и наставио за њом.

Нешто касније обрели су се међу дрвећем. Пем је мало лакнуло. То је био знак да су близу аутомобила. Ипак, под крошњама је био мркли мрак. Укључила је лампу. Осетила је да је Џон додирује по рамену. И показује негде тамо. Његов аутомобил је у близини. Кренули су на ту страну.

Брзо су стигли до паркинга, потпуно исцрпљени. Џон је успео да нађе кључева. Убрзо су обоје били у кабини. Укључили су грејање. Човек и даље није проговарао. Показао је Пем да изађе. Захвалио јој се, нагазио на гас и изгубио се. Остала је на паркингу, потпуно збуњена.

Без потешкоћа је стигла до свог возила. Ништа јој није било јасно. Тек, неколико дана касније, у њен планинарски клуб стигло је писмо. Човек је објаснио да је био намерио да се убије тако што ће да оде у планину потпуно неприпремљен и остане тамо. А онда се појавила она и спасла га. Сада је решен да живи. У потпису је стајало „Џон” ■

Н. Б.

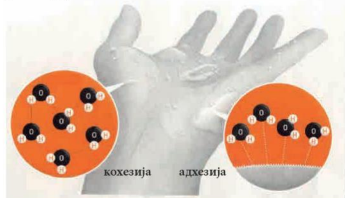

Зашто мало воде чини дланове лепљивим, а много воде клизавим?

Овде су на делу две физичке појаве. Прво, ту је кохезија – међусобно привлачење молекула воде које потиче од наелектрисања супротних поларитета атома кисеоника и водоника. Та сила међусобног привлачења у танком слоју воде на површини коже ствара осећај лепљивости. Слој воде пак остаје на рукама захваљујући другој физичкој појави, адхезији – међусобном привлачењу површине два тела сачињена од различитих материјала, због које течност остаје „залепљена" на површину једног тела. На потпуно мокрим рукама има и много више молекула који би требало да се увуку у микроскопске шупљине на длановима. Због тога сила трења између њих постаје мања, те ћемо осећати да су клизавије ■

Док бројимо новце смрдљиве, руке треба овлажити, да нам буду лепљиве.

Идемо, певамо сви заједно: мама шампион, изразити фаворит!

Како победити у „монополу"?

Ова игра у великој мери зависи од среће играча приликом бацања коцкица, али и даље постоји начин да се искористи оно што вам богиње Тиха и Фортуна саопште на табли. Амерички рачунарски стручњак Том Фидел вршио је силна испитивања и дошао до резултата да је Трафалгар сквер (најскупља црвена парцела, уз железничку станицу), поље на које се најчешће стаје, те није згорег купити га што пре. Такође, имања обележена црвеном и наранџастом бојом су она на која се најчешће стаје – сигурно делом и због тога што на њих одмах налећу играчи који излазе из затвора, те је веома згодно стећи њихове комбинације и на њима градити некретнине. Не би требало ни превише бирати, чекати и чувати новац док се не стане на омиљене парцеле – треба куповати у свакој могућој прилици, како због убирања ренте кад неко застане на њима, тако и због преговора са другим играчима из којих је могуће извући имања која су вама потребна. Такође, чим се скупе три имања исте боје, на њима би требало изградити по кућу. Исхитрена градња хотела на једном имању науштрб подизања некретнина на друга два имања значајно умањује прилику за поврат улагања. Ако све то некоме звучи као претерано сложена стратегија за разбибригу намењену недељном поподневу које проводите са децом или детињастим пријатељима, запамтите само једно: купите наранџаста и црвена поља и дете никада неће моћи да вас победи ■

Колико воде дневно човек може да попије?

Бубрези могу да прераде и уклоне између 0,8 и литар воде на час, што значи да теоријски човек може да попије око 20 литара воде дневно. То подразумева да се вода уноси у тело уједначеним темпом. Ако се претера са брзином уноса течности и бубрезима не пружи довољно времена, можете се и отровати водом! Забележени су смртни случајеви код особа које су унеле више од седам литара воде за мање од три часа. У таквим околностима количина воде у крви постаје превелика што доводи до разводњавања количине минерала (електролита – пре свих натријума, калијума и магнезијума). Када количина тих минерала у крви постане мања него у ћелијама, вода улази у њих услед осмозе, којом се изједначава концентрација са обе стране пропусне опне. Ћелије се увећавају, а то је нарочито опасно у мозгу, који не може да се увећава као, рецимо, шака или стопало, пошто је заробљен у лобањи. Због тога може доћи до оштећења ћелија мозга, крварења и смрти ■

Не играјте покер у воду, него покер у води – кудикамо је забавнији и здравији.

Навиј ти боље на 41. век, да се не успавамо.

Да ли би људи могли да падну у зимски сан?

Током зиме, када температуре опадну и нема довољно хране, неке животиње улазе у стање потпуне неактивности у којем им опада телесна температура, као и брзина метаболизма и дисања. То им омогућава да сачувају енергију и најбоље искористе нагомилане масне наслаге. У случају људи, зимски сан не би нам донео никакву еволутивну предност на Земљи, али би био веома користан уколико бисмо желели да лично, а не преко вештачки интелигентних представника, посетимо свемирска пространства изван Сунчевог система.

Пут до нама најближег планетарног система – Алфа Кентаури – трајао би четири године, подразумевајући да имамо технологију која нам омогућава путовање брзином светлости. Како је то немогуће извести, путовање би могло да се отегне на деценије, можда и векове или чак миленијуме (како ствари стоје са постојећом технологијом). Хибернација током дугих временских раздобља омогућила би уштеде у храни, простору, а и спасла би посаду која плута усред безнадежног међузвезданог простора од досаде и нервног растројства.

Швеђанка Ана Бегенхолм упала је 1993. године током скијања у залеђену реку у којој је остала заробљена 80 минута. Када су је коначно извадили из реке, није имала пулс и по свим мерилима била је мртва. Ипак, лекари су јој загрејали крв у болници и њено срце поново је закуцало. Ана је упала у стање анабиозе слично стању зимског сна код животиња.

Да би људи могли да хибернирају у капсулама током међузвезданих путовања, научници би морали да пронађу начин да подражавају овај шведски подвиг на начин безбедан за космонауте, и то током знатно дужег времена. Међутим, забрињава откриће да зимски сан код неких животиња доводи до губитка памћења што значи да би његов учинак морао да буде темељно испитан пре него што почну било какви огледи на људима, како човечанство не би завршило са представницима у далеком свемиру који не знају одакле су дошли, где се налазе ни како се вози свемирски брод ■

С. Н.

Зашто коријандер неким људима има укус сапуна?

Око 20 одсто људи не може да поднесе укус коријандера пошто их подсећа на сапун. То је највероватније последица преосетљивости на алдехиде. Тих једињења има у коријандеру, али и у намирисаним сапунима и детерџентима свих врста. Група научника спровела је 2012. године истраживање којим су испитиване комбинације гена у ДНК ланцима код 14.000 људи. Откривене су две генске варијанте које се повезују с пренаглашеним осећајем за „сапунасти" укус, а најважнији ген у њима је онај који нас предодређује на појачани укус алдехида и чини да се осећамо као заморчићи у огледима козметичких кућа ■

Током тешких година многа браћа падоше од руке и ножа Цејмија Оливера. Али наши савезници из клана ловора удариће снажно, бојним отровима на душманина из Есекса, и коријандере ће коначно стићи освета.

ГЕНИЈЕ НА ВИОЛИНИ КАРИЈЕРУ ПОЧЕО У БЕОГРАДУ

Ара Маликијан, један од највећих виолиниста данашњице и звезда са светском каријером, своје међународне успехе почео је у Београду. Мало људи зна да је Ара у марту 1991. године, на такмичењу које је приређивала Музичка омладина Београда, освојио награду публике. Тада млади виолиниста одушевио је све присутне и заслужено освојио „Златну харфу", како се тада звала награда. Данас овог светски признатог уметника често представљају као либанског виртуоза са јерменским коренима. Ара изводи класику у споју са музиком за танго и фламенко. Његова интерпретација вуче корене из арапске и јеврејске културе.

Тренутно је на светској турнеји „Ројал гараж", на којој приказује свој истоимени албум. Ова турнеја обухватила је најважније светске престонице у којима Ара наступа у најугледнијим концертним салама и позориштима: Лондон, Париз, Њујорк, Москва, Рим, Буенос Ајрес, Сантјаго, Лима, Мексико Сити, Пекинг, Хонгконг, Мадрид, Берлин, Београд...

Ара Маликијан наступиће у Београду у Центру „Сава" 14. марта 2020. године ■

Филозофске тајне нашег тела

НАШ ПОНОС ПАЛАЦ И НОС

Све што је овде написано може да се назове физиологијом филозофије. Многе, наоко апстрактне ствари као што су бројеви или слова условљене су обликом нашег тела.

Није претерано рећи да нас је човеком начинио – палац. Животиње које одликује извесна, често врло надежна интелигенција, као што су то делфини, према многим природњацима нису напредовале због тога што немају прсте и нарочито раздвојен један прст који омогућава хватање предмета.

Није само постојање разних дугуљастих ствари: нити, гајтана, федера, па и шпагета, диктирано чињеницом да је људска шака приправна за такозвани „пинцетни” хват, већ је и облик слова, свих језика без разлике, одраз чињенице да нам палац омогућава тачно држање писаљке, односно, у источњачкој графици, четкице.

Од јапанске калиграфије четкицом, преко старих микенских слова, староегипатских пиктограма, грчког алфабета, до савремених писама, све фонеме показују исту заједничку струнасту или листасту грађу. Једноставније речено, готово сва слова на свим језицима прошлости и садашњости састоје се од „постоља” слова, „врата” слова и „круне” слова, а све ово омогућава нам наша шака с одвојеним палцем.

Шта би се десило када бисмо имали пет прстију на шаци, али тако да ниједан није раздвојен као палац? Једноставно, не би било цивилизације какву познајемо. Не би било ничег што би требало да се обухвати шаком, не би било каблова, не би било квака на вратима, ножа, виљушке, кашике, одвијача, нити иједне друге алатке какву познајемо. Најкраће речено, не би било ничега што подразумева дохват.

Писање шаком

Можда уређеног друштва уопште не би ни било, а када и ако би га било, оно не би било засновано на словима каква познајемо. У тој заједници све би било направљено за хват (руком уз помоћ подлактице), пре него за дохват (кажипрстом и палцем). Нарамак би био основ овакве цивилизације, а ако би нешто и постојало намењено за дохват, морало би бити снопасто, а не само дугуљасто.

Није далеко од памети помислити да би наша данашња „танковијаста” слова била замењена оним која би више личила на печат. Наиме, морали бисмо да пишемо читавом шаком коју бисмо вероватно умакали у мастионицу и песницом, сплетом спојених прстију или отиском само једног чланка прста стварали различита слова или, много извесније, читаве речи. Ово би значило да при писању не користимо никаква помагала, што би сам чин записивања већ спустило за једну степеницу ниже.

А како би изгледала књига? Она би била збирка мањих или већих мрља које би можда значиле исто што и слова која „ми с палцем” пишемо, али блиско је памети да лепеза изражајности отиснутих „слова-мрља” не би ни изблиза била толико велика као што је то испис слова, те да би ова цивилизација отуд била на далеко нижем ступњу развитка него што је људска данас.

На свему томе можемо да захвалимо нашим палцима леве и десне руке, али ни остали прсти нису за занемаривање.

Један, два, три, четири, пет, шест, седам, осам, девет, десет – ништа природније од тога. Десетица је основица нашег поимања бројчаног система. Округли рођендани падају нам на навршене деценије. Човек би рекао да у основи ове децималне поделе стоји неки природни закон, али није тако. Овако бројимо само због броја прстију на наше две шаке, којих има десет.

Друкчије бројање

Шта би се догодило када бисмо уместо четири спојена прста имали само три, па тако на обе шаке заједно имали само осам прстију? То би без икакве сумње имало далекосежне последице на наше бројање. Најједноставније речено, бројали бисмо: један, два,три, четири, пет, шест, седам – десет! Број десет врло вероватно се не би звао десет, него *осмет*. Замислите само: у том случају не би постојали бројеви осам, девет, па и десет. У првој следећој десетици бројали бисмо: једанаест, дванаест, тринаест, четрнаест, петнаест, шеснаест, седамнаест, *двaосмет*. У трећој, зна се: двадесет један, двадесет два… и тако даље до *триосмет*.

Прва заокружена стотина не би имала 100 бројева, него 80 и звала би се можда *осамстина*. Следећа стотина звала би се *двосамстина*, па *трисамстина* (слово „о" у речи триосамстина вероватно би испало), па даље *четирисамстина*, али у наставку поново *петосамстина*, и тако даље.

Какве би ово само последице имало на наш живот! Прво, просечно не бисмо живели 80 година, него 100 година, односно, како бисмо у том случају звали: *осамстину* година! У време социјализма не би се правили „петогодишњи", него „четворогодишњи" планови привредних реформи.

Председници би се у појединим земљама бирали на четири године (тамо где се сада бирају на пет), али у већини земаља на три уместо на четири године, што би можда допринело динамици политичког живота.

Када би неко погледао календар? Ту би тек било циркуса.

Век би, наравно, имао осамдесет година, те би од наше нулте године, односно од рођења Исуса Христа са осам прстију протекло не 20 векова и 20 година, већ 25 векова и 2,5 године, односно живели бисмо у 2525. години! Представа о повратку Христа на Земљу након 20 векова (неостварена, дакако, то сада знамо), преобратила би се вероватно у његов најављени повратак након 25 векова!

Илустровао **Растко Ћирић**

 Било како било, данас бисмо живели у двадесет шестом веку! Какав футуризам.

Трепавице Мерилин Монро

Хајдемо да се нашалимо па да замислимо супротну могућност: немамо ни осам ни десет прстију на две шаке, него дванаест! Дакле, шака нам изгледа овако: одвојен палац и још пет спојених прстију. Како бисмо у том случају бројали?

Један, два, три, четири, пет, шест, седам, осам, девет, десет – па нови број за једанаести прст, да га назовемо *дипет* – и на крају декадни број од дванаест чланова, њега можемо да назовемо *туцет*! Ко каже да декада од туце бројева не би била схваћена као основица природног поретка? Па зар мислите да бисмо имали посебну реч за дванаест – туце – да овај број нема неку посебну важност? А шта ако су најављени антички ванземаљци имали дванаест прстију на две шаке, те смо зато у језицима задржали посебан број за 12. Туце на српском, *dozen* на енглеском, *docena* на шпанском?

Но, манимо се шале. Како би изгледала стотина година? Она би се вероватно звала *туцина* и имала би 120 година! У ком веку бисмо сада били од рођења Исуса Христа са дванаест прстију? Наравно, у седамнаестом! Тачније речено, живели бисмо 1699. годину!

Хвала богу да ипак имамо десет прстију, те све изгледа далеко једноставније!

А сад да се окренемо лепоти људског тела. Ни она није богомдана. Идеал привлачности и овде је обликовала нужда. Замислите када бисте неком изван земаљске културе покушали да опишете људско лице. Па кренете овако: то је једна овална површина на којој преовлађује израслина са две рупе изнад које се налазе два водњикава мехура која зовемо очи из којих вире длаке, које невероватно узбуђују мушкарце, а зовемо их трепавице... Ово свакако не би био добар почетак да ванземаљац замисли Мерилин Монро у свом њеном сјају.

Западе ми у душник!

Каже се да мајка природа ни у чему није погрешила и да је еволуција направила савршене телесне системе животиња и људи. Ипак, један детаљ на нашем телу – који никако није без естетских последица – привлачи пажњу као несавршен. То је, погађате, спој дисања и гутања, односно укрштање једњака и душника. „Удри га јако по леђима", често чујемо за столом, „запао му залогај у душник"!

Одиста, зашто су гутање и дисање тако неугодно укрштени и зашто је мајка природа допустила да душник који не подноси ни најмању мрвицу на дисајном путу буде толико близу хране?

Ово је – ако могу да будем адвокат мајке природе – учињено из само једног разлога, да би се нашем телу дао резервни дисајни пут у случају запушења носа. Колико је то потребно знамо сви барем једном током зиме када нам се носнице запуше као да је неко ставио чепове у њих. У том тренутку велика уста са промером, можда и десет пута већим од носница, последњи су спас. Е, зато се злопатимо са храном и зато нам бар једном недељно нешто западне у душник.

У реду, нећемо тако. Хајдемо да раздвојимо дисајне од прехрамбених путева, па да нам за дисање остану само носнице. У том случају природа би морала да нас опреми знатно већим носем. Претпоставимо да би тада отвори за дисајне путеве морали да буду сваки по пет пута шири. Замислите такав нос. Уместо два квадратна центиметра (лево и десно), имали би по седам-осам квадратних центиметара отвора с обе стране носне кости.

Хајдемо да замислимо најлепше жене новије историје са таквом носином. Споменута Мерилин Монро, па Елизабет Тејлор са носом који заузима пола лица, па Викторија Бекам са изразитим носем, Шерон Стоун, Шарлиз Терон, Скарлет Џохансон, Пенелопе Круз са позамашном квргом и две огромне носнице, и код нас Наташа Нинковић, Наташа Тапушковић и Јована Јоксимовић... Ту можемо додати и мушке лепотане, рецимо, Бондове. Пирс Броснан излази из заклона, а прво угледате нос велик као дуња, Данијел Крејг трчи за негативцем по крановима и како скочи с велике висине на неки кров, прво удари носем о тле...

Ту би било потребно доста времена да ово постане идеал женске, а богами и мушке лепоте.

Све ово упућује само на једно: нема природних ствари. Следећи пут, зато, кад помислите да писањем, бројањем или лепотом владају неки универзални омери, питајте своје тело да ли је баш тако ■

Александар Гаталица

Истеривање стреса

ВРИСАК У НОЋИ

У шведским градовима Лунду и Упсали студенти се „завијањем" са прозора боре против напетости, нарочито у време испита.

Нико није сигуран како је све почело. Неки кажу да је обичај настао седамдесетих година прошлог века у знак жалости због студента који је извршио самоубиство, исте деценије када је изграђен студентски град у Флогсти, у западном делу Упсале. Други га везују за Универзитет у Лунду, где су студенти, након гледања документарног филма о „исконском крику", то јест, лечењу вриштањем која јединку враћа у најраније доба и ослобађа првобитних траума, одлучили да се и сами на овај начин лече од нервозе.

Распрострањена је и прича о неименованом студенту на размени. Свакодневни притисак и узнемиреност због бројних обавеза на факултету младић је успео да смањи само тако што би у поноћ отворио прозор и вриштао док се не смири. Када су му Швеђани објаснили да не сме да диже буку после 22 часа, одлучио је да урлање помери неколико минута пре овог времена, како би и даље могао себи да да одушка.

Ниједна од ових прича није потврђена, али и поред тога, нико не спори да је „Флогста врисак", како се овај обичај назива, и данас распрострањен међу академцима, поглавито у Лунду и Упсали. Да би се поштовао кућни ред, млади у Упсали отварају прозоре око 22 сата и вриском, јауцима и завијањем, шта коме више одговара, ослобађају се терета нервозе и тескобе, уобичајених за свакога ко похађа високе школе. После неколико минута у миру се враћају пословима које су прекинули како би се посветили овој необичној терапији. У Лунду је време за завијање померено на 23 часа, па овде комшилук мора да има мало више обзира за њихову свакодневну потребу. Најгласнији су викендом.

„Флогста врисак" посебно је осамдесетих година био омиљени вид опуштања академаца у ова два града, да би мало после тога обичај утихнуо. Поново се проширио као шумски пожар 2006. године захваљујући студентима диџејевима који су били домаћини емисије на универзитетском радију у Упсали. Позвали су тада своје колеге да групним вриском поставе нови рекорд. На изазов је одговорило око хиљаду студената у Флогсти који су током осмоминутног вриштања успели да постигну јачину звука од 106,3 децибела. Иако је догађај привукао велику пажњу, нису успели да оборе рекорд са Вемблија, када је група људи успела да направи буку од 128 децибела.

Интернет је и у овом случају учинио своје, па су, сазнавши за „Флогста врисак", и у неким другим студентским градовима млади почели да завијају у ноћ. Вест је стигла и преко океана, тачније на Универзитет у Мичигену, где је уведен „поноћни врисак" у сусрет завршним испитима. Такође, током демонстрација у Хонгконгу прошле године, грађани су одлучили да незадовољство искажу на сличан начин – као и у Шведској, у 22 часа отварали су прозоре својих кућа и станова и узвикивали слогане.

Занимљиво је, а то потврђују многи сведоци, да се вриштало и у Студентском граду на Новом Београду. Наиме, почетком седамдесетих година века за нама студенти су, махом почетком јануара и јуна, пред редовне испите, обичавали да изађу на терасе и вриште, ослобађајући се тако предиспитног стреса. Умели су да буду и духовити, терајући кишу, лајући на звезде или скандирајући да неће поново редак пасуљ у мензи ■

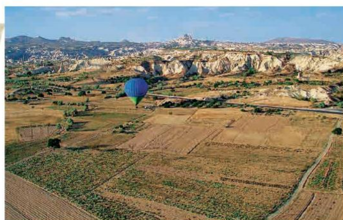
С. Л.

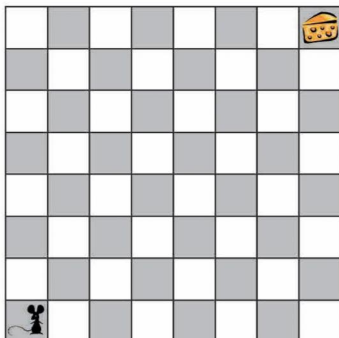
Логичке загонетке

Уређује
Радивоје Грбовић

1 МИШ И СИР

У једном углу шаховске табле 8 х 8 налази се миш, а у супротном сир. Може ли миш да дође до сира тако да претходно обиђе сва поља само једном, ако се креће по једно поље (водоравно или усправно) на суседно поље (суседна поља имају заједничку страницу)? ■

2 ЧОКОЛАДЕ

У продавници има одређени број чоколада исте врсте. Ако се продају по 260 динара, зарадиће се 450 динара. Ако се продају по 220 динара, изгубиће се 150 динара. По којој цени треба продавати чоколаде па да не буде ни губитка ни зараде? ■

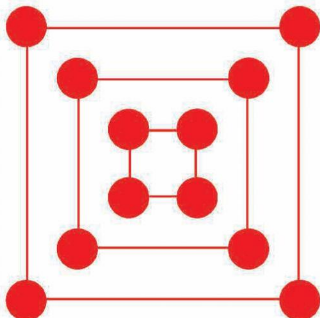

3 ПОВРШИНА ЊИВЕ

Две њиве, једна облика квадрата, друга облика правоугаоника, имају једнаке обиме. Збир тих обима је 3 км и 200 м. Ширина правоугаоне њиве два пута је мања од странице квадратне њиве. Одредите површину правоугаоне њиве ■

4 РАСПОРЕДИТЕ БРОЈЕВЕ!

У кружиће на датој фигури упишите бројеве од 1 до 12 тако да збир бројева распоређених у теменима сваког од квадрата буде 26, а да збирови бројева дуж дијагонала спољашњег квадрата буду једнаки ■

5 НАЈВЕЋИ БРОЈ

Који је највећи број који може да се представити са две цифре? ■

Решења на страни 65

Чудотворни напитак професора Ната

ПОДМАЗИВАЊЕ ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА

Један енглески професор смислио је начин да унесе дух радости и међусобног разумевања међу становништво без мамурлука и стварања зависности – зове се алкарел.

Професор Дејвид Нат постао је чувен 2009. године када је изјавио да је јахање коња опасније од екстазија, због чега је по хитном поступку избачен из Британског одбора за борбу против злоупотребе опојних дрога. Од тада се посветио разним пројектима радећи на Катедри за неуропсихофармакологију на Империјал колеџу у Лондону, а један од најзанимљивијих био је употреба псилоцибина – психоактивног састојка „чаробних печурака" – у лечењу депресије. Тако однедавно своје истраживачке напоре усмерава на помагање свима онима који желе да се разvеселе на прославама, али се суздржавају знајући какав их пакао очекује следећег јутра.

Професор Нат је проницљиво схватио да је оно што корисницима алкохолних пића ствара потешкоће и главобоље алкохол, те је логична почетна тачка његових истраживања било проналажење вештачког једињења којим ће заменити озлоглашену твар. Жеља му је била да ново једињење сачува све предности алкохола које се пре свега огледају у опуштајућем дејству тог средства за подмазивање друштвеног живота, а да притом цена тог учинка не мора да буде плаћена уништавањем унутрашњих органа и мамурлуком.

Његово решење зове се алкарел, а током фазе развоја носило је и радни назив алкосинт. Синуло му је током проучавања утицаја алкохола на такозване ГАБА рецепторе у мозгу. Гама-аминобутерна киселина (ГАБА) јесте неуропреносник који зауставља проток сигнала између неурона стварајући осећање блажене опуштености и омамљености. Када унесемо алкохол, он почиње да се везује за ГАБА пријемнике, подражавајући на тај начин учинак гама-аминобутерне киселине, због чега се осећамо опуштено и поспано. Ако се са опуштањем претера, пријемници ће постати пренадражени, а нервни систем упашће у стање дубоке омамљености које се огледа у низу осуђиваних друштвених појава као што су помрачење свести на јавним местима, повраћање по суграђанима или булажњење неповезаних група сугласника и самогласника.

Тако је професор, потпомогнут неколицином фармацеутских занесењака у потрази за светим гралом ноћног живота, након низа мање или више успешних огледа (сведоци тврде да су се из професорове лабораторије у Лондону у више наврата чуле хорске песме), стигао до једињења које је испунило његова очекивања. Иако су га за сада у себе унели само најхрабрији студенти-истраживачи, чини се да је алкарел веома безбедан за употребу (100 пута безбеднији од алкохола, како тврди Нат), а за постизање учинка једне чашице јаког пића у којој обично има неколико грама алкохола потребно је попити свега неколико микрограма тог чудотворног једињења. Нат тврди и да хемијска формула њиховог изума, која се засад држи у строгој тајности, ни у ком случају не може да изазове зависност код корисника.

Изгледа да је једина потешкоћа с којом се алкарел тренутно суочава његов непријатан, вештачки укус. Зато су се професор и његови верни помоћници бацили на мешање разних коктела у лабораторији, тражећи савршену формулу коју би могли да понуде тржишту у виду готовог пића. Надајмо се – зарад добробити човечанства и човечности – да ће сав тај неуморни истраживачки рад изнедрити питке резултате ■

С. Н.

Петковдан
6. март

ЗАПИС ИЗ СНА

На данашњи дан 1869. године Дмитриј Мендељејев представља периодну таблицу Хемијском друштву Русије

Дмитриј Иванович Мендељејев (1834–1907) рођен је у близини Тоболска у Сибиру, као најмлађе од седамнаесторо деце. После смрти оца и пропасти мајчине фабрике стакла, породица се преселила у Санкт Петербург, а шеснаестогодишњи Дмитриј примљен је у Главни педагошки институт. После туберкулозе, две године лечења у Симферопољу и учитељевања у тамошњој гимназији, 1857. године враћа се у Санкт Петербург. Наредних неколико година проучавао је капиларност (својство молекула течности да кроз уске судове теку независно од Земљине теже) и спекстроскопију (међуделовање електромагнетног зрачења и материје), и објавио уџбеник „Органска хемија” за који је добио Демидовљеву награду Петербуршке академије наука.

До 1863. године наука је знала за 56 хемијска елемента, а нови су потом откривани сваке године (за сада их је 118). Осим Мендељејева, и други научници уочили су својство периодичности елемената – Енглез Џон Њуландс тврдио је да ће „било који елемент испољити аналогно понашање са осмим елементом после њега”. Таблицу је почео с водоником и завршио с торијумом (атомска тежина 90) и распоредио их у осам група по седам, као октаве у музици.

Немац Лотар Мејер такође је уочио груписање елемената према њиховој атомској тежини, тако да се њихова физичка и хемијска својства периодично понављају. Он је поделио 28 елемената у шест група, према њиховим валенцама. Мендељејев је 1868. и 1870. године објавио „Начела хемије”, а током рада на овом уџбенику распоред елемената појавио му се у сну. Одмах је записао сан и та прва табела изгледала је овако:

Cl 35,5	K 39	Ca 40
Br 80	Rb 85	Sr 88
I 127	Cs 133	Ba 137

Следећи овај образац, развио је ширу верзију коју је приказао на састанку Хемијског друштва Русије. Он је хемијске елементе описао и разврстао у складу с њиховом атомском тежином (данас то зовемо релативна атомска маса) и валенцом. Утврђујући хемијске и физичке законитости у групама елемената, Мендељејев је предвидео откривање нових, дотад недостајућих.

Мермерна табла на зиду Технолошког факултета у Санкт Петербургу

То су били германијум (1875), галијум (1886) и скандијум које је он назвао екасилицијум, екаалуминијум и екабор, користећи притом предметке *ека*, *дви* и *три* (један, два, три) из санскрита. Група лантанида задавала му је прилично главобоље са смештањем у табелу тако да је предвидео још један ред у табели за њих. Одредио је и тачну валенцу и атомску тежину уранијума, пошто није могао да смести овај елемент на одговарајуће место према дотадашњим сазнањима научника.

У Руску академију наука није примљен, упркос светској слави коју је стекао, јер је по тадашњим црквеним законима био бигамиста – развео се и оженио другом женом а да између два брака није прошло прописаних седам година неженства.

Хемичар светског гласа

Дејвијеву медаљу и Коплијеву медаљу – медаље Краљевског друштва у Лондону за хемију, односно за физичке и биолошке науке – добио је 1882. и 1905, инострани члан Краљевског друштва постао је 1892, а од 1893. године постављен је за директора Централног бироа за тегове и мере, где је радио до смрти. У том својству стандардизовао је основне поступке за мерења и прототипе. Проучавао је и састав нафте и помогао да се отвори прва рафинерија у Русији, у Јарослављу, која и данас ради. У Краљевску шведску академију наука примљен је 1905. године.

Мендељејев је умро две године касније, од грипа. У његову част синтетички хемијски елемент с атомским бројем 101, метални, радиоактивни трансурански елемент из групе актинида, назван је мендељевијум (Md) ■

Н. Мрђеновић

И ЈОШ ПОНЕШТО...

1476. рођен италијански вајар, сликар, архитекта и писац Микеланђело Буонароти

1882. кнез Милан Обреновић прогласио Србију краљевином

1899. немачки „Бајер” региструје назив „аспирин” за свој лек

1909. рођен пољски писац Станислав Јиржи Лец

1927. рођен колумбијски књижевник Габријел Гарсија Маркес

1937. рођена прва жена космонаут, Рускиња Валентина Терјешкова

1945. умрла наша сликарка Милена Павловић-Барили

1949. Радио Београд емитовао прву емисију „Весело вече” која је годинама одушевљавала слушаоце ■

Пролог **Гето**
Написали **Дамијен Перез** и **Софи Риком**
Нацртао **Габријел Иполити**
Превео **Урош Рајчевић**

Ред хаоса **АЈНШТАЈН**

IV део

ЗАШТО, LIEBE? ЗАШТО СИ МЕ ИЗДАЛА? КАД ПОМИСЛИМ ДА САМ ЗАМАЛО ВЕРОВАО У ТЕБЕ, У НАС.

КА... КАКО СТЕ ЈЕ ТО НАЗВАЛИ?

МАГДА... А И ТИ СЕ МЕ ИЗДАО! КАО ВЕРНЕР! НЕ МОГУ НИКОМЕ ДА ВЕРУЈЕМ ДА БИХ ИЗВЕО СВОЈ ЗАДАТАК. НИКОМ!

АЛИ МАКАР СИ НАБАВИЛА ОНО ШТО СМО ТРАЖИЛИ... УЗИМАМ ТИ ОВО БЛОКЧЕ, ТЕБИ ВИШЕ НЕ ТРЕБА.

АААХ...

НИ ТИ МЕНИ ВИШЕ НЕ ТРЕБАШ, ДРОЉО.

СТАНИТЕ! НЕМОЈТЕ ДА ЈЕ УБИЈЕТЕ. ПОЋИ ЋУ С ВАМА.

ВЕЛИКО ДЕЛО НЕ ТРПИ СВЕДОКЕ, НИ ЈЕДНОГ. ТО ВАЖИ ЗА МАГДУ КАО И ЗА ВАС. ЖАО МИ ЈЕ, ПРОФЕСОРЕ, ЗАИСТА. ВИ СТЕ ВЕЛИКИ ЧОВЕК, И ЦЕНИМ ВАШУ ЧОВЕЧНОСТ.

„АЛИ НАШ ЗАДАТАК ВАЖНИЈИ ЈЕ ОД СВЕГА. ЧАК И ОД ЉУБАВИ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ ЉУДСКОГ ОСЕЋАЊА."

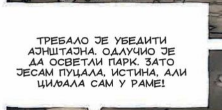
ШТА...? НЕ!

БУМ!

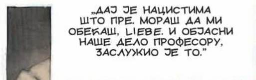

ЖАО МИ ЈЕ, ЖАО... АЛИ ХТЕО СИ ДА МЕ УБИЈЕШ, ЛУКА, ХТЕО СИ ДА МЕ УБИЈЕШ!

ШТА САМ ДРУГО МОГАО? ИЗНЕВЕРИЛА СИ НАШЕ ОБЕЋАЊЕ ДА ЋЕМО УРЕДИТИ СВЕТ.
НИСАМ! НИ У ЈЕДНОМ ТРЕНУ!

ТРЕБАЛО ЈЕ УБЕДИТИ АЈНШТАЈНА. ОДЛУЧИО ЈЕ ДА ОСВЕТЛИ ПАРК. ЗАТО ЈЕСАМ ПУЦАЛА, ИСТИНА, АЛИ ЦИЉАЛА САМ У РАМЕ!

КАКВЕ ВЕЗЕ ИМА, САД ЈЕ НАШ СВЕТ СПАСЕН, ЈЕР ТИ ИМАШ ФОРМУЛУ...

„ДАЈ ЈЕ НАЦИСТИМА ШТО ПРЕ. МОРАШ ДА МИ ОБЕЋАШ, LIEBE. И ОБЈАСНИ НАШЕ ДЕЛО ПРОФЕСОРУ, ЗАСЛУЖИО ЈЕ ТО.”

„ДА... ХОЋУ. КУНЕМ СЕ.”

ДНЕВНИК... У МОЈОЈ ТОРБИ ЈЕ. ТРЕБА ДА ГА ЧУВАШ, И ЗАПИШЕШ...
ЛУКА, ЈА... МОРАМ ДА ТИ КАЖЕМ НЕШТО... ЈА САМ...

ЛУКА? НЕ! НЕ!
АААХХ!

НЕЕЕЕ!

НЕНСИ... ИЛИ МАГДА. ИЛИ КАКО СЕ ВЕЋ ЗОВЕТЕ. МОРАТЕ ДА МИ ОДГОВОРИТЕ.

„ДА ЛИ СТЕ ПРИСТАЛИЦА НАЦИСТА?”

„ОБРАЂИВАЛИ СМО ВАС ВИШЕ МЕСЕЦИ. СЛАЛИ СМО ВАМ ДЕСЕТИНЕ ПИСАМА С АНТИСЕМИТСКИМ УВРЕДАМА, С НАМЕРОМ ДА ВАМ ОНА ИЗАЗОВУ СТАЛНИ СТРАХ ОД НАЦИСТА...”

„ВРХУНАЦ БИ БИО ФИЗИЧКИ НАПАД, КОЈИ БИ ЛУКА ИЗВЕО ЛИЧНО, ГЛУМЕЋИ МИЛИТАНТНОГ НАЦИСТУ.”

„НАПАД БИ ПОСЛУЖИО ДА БЛАГОНАКЛОНО ВИДИТЕ НЕНАДАНИ ДОЛАЗАК АМЕРИЧКОГ ЛАЖНОГ АГЕНТА, ЗА КОГ БИСТЕ СМАТРАЛИ, МОЖДА, ДА ЈЕ СПАСИЛАЦ. ЛОГИКА БИ ЗАХТЕВАЛА ДА ОДБИЈЕТЕ, МАКАР НА ПОЧЕТКУ, ДА НАМ ДАТЕ ФОРМУЛУ. У ТОМ СЛУЧАЈУ БИЛО ЈЕ ПРЕДВИЂЕНО ДА ВАС ПОВЕДЕМ У ОВАЈ ПАРК... ГДЕ ЋЕ НАС НАПАСТИ ЛУКА, КАКО БИ ВАС УВЕРЉИВИЈЕ СУОЧИО СА СМРЋУ... ОНДА ЈЕ ОДЛУЧЕНО ДА ЋУ СЕ ЈА ПРЕТВАРАТИ ДА ЋУ ГА УБИТИ, ПУЦАЈУЋИ ПРЕМА ЊЕМУ. У СУМРАКУ БИСТЕ ВИДЕЛИ САМО СВЕТЛОСТ ПУЦЊА.”

НИСМО СУМЊАЛИ ДА ЋЕТЕ ОНДА, КАД НАПОКОН БУДЕТЕ УВЕРЕНИ У ПРЕТЊУ ДА СЕ НАЦИСТИ ДОКОПАЈУ ВАШИХ РАДОВА, ПРИСТАТИ ДА НАМ ДАТЕ ФОРМУЛУ КАКО БИСТЕ СПАСЛИ КОЖУ...

НИСАМ ПРЕДВИДЕЛА ДА ЋЕТЕ УСПЕТИ ДА ОСВЕТЛИТЕ ПАРК, И ТИМЕ МЕ ОБАВЕЗАТИ ДА ЗАИСТА ПУЦАМ НА ЛУКУ, ДА ОЧУВАМ ПРИВИД.

НЕ... ТО НИСАМ ПРЕДВИДЕЛА.
ИЗУЗЕТАН ПЛАН. И ЈА САМ, ЕТО, БИО СПРЕМАН ДА ВАС ПРАТИМ НА ДРУГИ КРАЈ СВЕТА...

ОБОЈЕ СМО ДАНАС ВЕЋ МНОГО ТОГА ИЗГУБИЛИ ... НАДАЈМО СЕ ДА ЋЕ БАР ЧОВЕЧАНСТВО ИМАТИ КОРИСТИ.

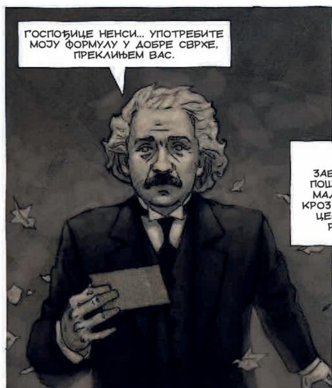

ВИ ЋЕТЕ МЕ... УБИТИ, ЗАР НЕ?
ЛУКА ВАМ ЈЕ ВЕЋ РЕКАО: МИ НЕ ОСТАВЉАМО СВЕДОКЕ. АЛИ ХОЋУ ДА ВАМ ПРУЖИМ ПРИЛИКУ, АЛБЕРТЕ.

ЗНАЦИ НЕ ДЕЛУЈУ НА ЉУДЕ СНАЖНОГ ДУХА, АЛИ МОЖДА САМО ЗАТО ШТО ОНИ САМИ ТО НЕ ЖЕЛЕ... ДА ЛИ ЖЕЛИТЕ ДА ЗАБОРАВИТЕ ЦЕЛУ ПРИЧУ? ЧАК И ТО ДА ИМАМО ФОРМУЛУ?

У КАФИ КОЈУ ВАМ ЈЕ ДОНЕО ВЕРНЕР БИО ЈЕ ОТКРОВИТЕЉ. НАША МАГИЈА МОЖДА БИ МОГЛА ДА ДЕЛУЈЕ, АЛИ САМО АКО ВЕРУЈЕТЕ У ЊУ.

ПОТРУДИТЕ СЕ. ИЗГУБИЛИ СТЕ ФОРМУЛУ, АЛИ МОГЛИ БИСТЕ ЈОШ ДА СПАСЕТЕ СВОЈ ЖИВОТ.
ДА ЗАБОРАВИМ... НАПОКОН, ШТО ДА НЕ?

АЛИ ИПАК, ДА ЗАБОРАВИМ СВЕ... СВЕ!
„ДА ЗАБОРАВИМ ТУ ПРОКЛЕТУ ПРОШЛОСТ...”

„А НАРОЧИТО НЕ ОВУ НЕОБИЧНУ ФОТОГРАФИЈУ...”

„ОБЕЋАЈ МИ ДА ЋЕМО СЕ БРЗО ВРАТИТИ ПО ЊУ, АЛБЕРТЕ, ОБЕЋАЈ МИ."

„ЈА... ДА, ОБЕЋАВАМ ТИ."

„ВРАТИЋЕМО СЕ ПО ЛИЗЕРЛ."

АЛИ НИКАД НИСТЕ ОТИШЛИ ПО ЊУ. ОСТАВИЛИ СТЕ ЈЕ У НОВОМ САДУ, КАО СРАМНУ ТАЈНУ, ДА ЈЕ ДОБРО ЧУВАЈУ ВАШ ТАСТ И ТАШТА.

ВИ... НЕ МОЖЕТЕ ТО ДА РАЗУМЕТЕ.

„МИЛЕВА И ЈА СМО У ТО ВРЕМЕ РАДИЛИ ЗАЈЕДНО, И НИСАМ ХТЕО ДА СЕ ОДРЕКНЕМО ТЕ ПРИСНОСТИ САМО ЗБОГ ЈЕДНОГ ДЕТЕТА."

„НЕКОЛИКО МЕСЕЦИ ПОШТО СЕ РОДИЛА ЛИЗЕРЛ, ПОСТАВИО САМ ЈОЈ УЛТИМАТУМ. ИЛИ ЋЕ ПОЋИ СА МНОМ У БЕРЛИН, ИЛИ ЋУ ЈА УПОТРЕБИТИ ОБЕ КАРТЕ КОЈЕ САМ КУПИО."

„МИЛЕВА ЈЕ ПОКУШАЛА ДА ВАС ЗАДРЖИ. ПОТОМ ЈЕ ПОШЛА ЗА ВАМА. ТАЛАЦ СВОЈЕ ЉУБАВИ. И ВАШЕГ ЕГОИЗМА."

„ОТКРИЛА ЈЕ ДА СТЕ ВИ ПОШЛИ С ЊЕНОМ ЗЕЛЕНОМ СВЕШЧИЦОМ. ОНОМ У КОЈУ ЈЕ БЕЛЕЖИЛА СВОЈ РАД. У КОЈОЈ МЕРИ СУ ТЕ БЕЛЕШКЕ УТИЦАЛЕ НА ВАС, АЈНШТАЈНЕ?"

ПРИЧАТЕ КОЈЕШТА, ОТКРИО САМ ЈЕ САМ. САСВИМ САМ.

СИГУРНО СТЕ ЗАТО И ПОСЛАЛИ МИЛЕВИ ЦЕЛУ СВОТУ КОЈУ СТЕ ДОБИЛИ УЗ НОБЕЛОВУ НАГРАДУ?

ИЛИ СТЕ ТО МОЖДА УЧИНИЛИ У НАДИ ДА ЋЕ ВАМ ОПРОСТИТИ ЛИЗЕРЛИНУ СМРТ, НЕКОЛИКО МЕСЕЦИ КАСНИЈЕ? НИКАД ЈЕ ВИШЕ НИСТЕ ВИДЕЛИ.

БИЛА ЈЕ БОЛЕСНА! БОЛЕСНА!

„НИСАМ МОГАО ДА ЗАМИСЛИМ ДА ЋЕ ОТИЋИ ТАКО БРЗО!"

ВЕЋ СМО ДОВОЉНО РАСПРАВЉАЛИ, АЈНШТАЈНЕ. ЕВО ТАЈНЕ ИЗ НОВОГ САДА, ФОТОГРАФИЈЕ. ЈЕДИНИ ДОКАЗ ДА ЈЕ ПОСТОЈАЛА ЛИЗЕРЛ, ВАША СКРИВЕНА ЋЕРКИ. НА ВАМА ЈЕ ДА ОДЛУЧИТЕ КОМЕ ЋЕ ПРИПАДАТИ. ВАМА. ИЛИ НОВИНАМА.

МОЈА МИЛА ФОТОГРАФИЈА, МИСЛИО САМ ДА ЈЕ ИЗГУБЉЕНА. ОХ, ЛИЗЕРЛ... МОЈА ЋЕРКИЦА. ТАКО СИ МИ НЕДОСТАЈАЛА!

А ИПАК СТЕ ЈЕ НАПУСТИЛИ, АЈНШТАЈНЕ.

„ЕВО РАЗЛОГА ЗАШТО ЈЕ МИЛЕВА ТРАЖИЛА РАЗВОД, И ЗАШТО ЈЕ ОДГАЈИЛА ВАШУ ДРУГУ ДЕЦУ ДА ВАС МРЗЕ. ЗАТО ШТО СТЕ ЂУБРЕ, АЈНШТАЈНЕ, ЧАК И АКО ВАС ЈЕ КАЈАЊЕ ПОЈЕЛО КАСНИЈЕ, ШТО ЈЕ ОЧИГЛЕДНО..."

ТОЛИКО САМ ЗАЖАЛИО, КАЈАО СЕ... ВРАТИТЕ МИ ТУ СЛИКУ.

ЗА ФОРМУЛУ, АЈНШТАЈНЕ. ЗА ФОРМУЛУ!

ДА, ДА, ФОРМУЛА.

МОЈА ФОТОГРАФИЈА, САД... ДАЈТЕ МИ ЈЕ...

ВЕЋ ИМАМО ТУ ФОРМУЛУ! ЈОШ ОД 1929. ГОДИНЕ, ДА БУДЕМ ТАЧНА!

„РАДИ СЕ САМО О БЕЗБОЈНОМ ЛАКУ. ТУ ФОРМУЛУ СТЕ МИ ДАЛИ ЈОШ ПРЕ ДЕСЕТ ГОДИНА, А ХТЕЛИ СТЕ ДА МЕ УБЕДИТЕ ДА СЕ РАДИ О ФОРМУЛУ ЗА ФИСИЈУ!"

ЗБОГ ТЕ ФОРМУЛЕ УБИЛА САМ ОЦА СВОГ ДЕТЕТА. ДА ЛИ РАЗУМЕТЕ, АЈНШТАЈНЕ: ЗА ФОРМУЛУ ГЛУПОГ ЛАКА!

ЈА САМ ВАМ ДАО ФОРМУЛУ ПРЕ ДЕСЕТ ГОДИНА?... АЛИ... ТО ЈЕ НЕМОГУЋЕ!
НИСТЕ МЕ СЛУШАЛИ ВЕЋ ДРУГИ ПУТ! ФОРМУЛА, АЈНШТАЈНЕ, ДАЈТЕ ФОРМУЛУ ИЛИ ЋУ ПОЈЕСТИ ОВУ ФОТОГРАФИЈУ!

ЈА... ОНА ЈЕ У БЕРЛИНУ, У МОЈОЈ РАДНОЈ СОБИ. РАСПРОСТРИТЕ МОЈЕ ИМЕ ПО ПОДУ, И ОНА ЋЕ СЕ ПОЈАВИТИ. НЕ МОГУ НИШТА ВИШЕ ДА ВАМ КАЖЕМ... ЧАК НИ ЗА ОВУ ФОТОГРАФИЈУ. УБИЈТЕ МЕ, АКО ТО ЖЕЛИТЕ.

ПОПИЈТЕ. ТО ЈЕ НАРЕЂЕЊЕ.
ДА ЛИ ЈЕ ТО... ОТРОВ?

ТО ЈЕ СЕРУМ ЗАБОРАВА. ПОТПУНО ЋЕТЕ ЗАБОРАВИТИ НАШ СУСРЕТ. ЗАБОРАВИЋЕТЕ ДА НЕКО ОСИМ МИЛЕВЕ ЗНА КАКАВ ЈЕ ПРАВИ АЛБЕРТ АЈНШТАЈН.

ЖЕЛИТЕ ЛИ ДА ЗАБОРАВИТЕ, ПРОФЕСОРЕ?
ДА... ДА, ТО ЖЕЛИМ: ДА ЗАБОРАВИМ!

ОНДА ПИЈТЕ. ВРАТИЋЕТЕ СЕ СВОЈИМ ПРИЈАТЕЉИМА, А ЈА ЋУ ОПЕТ У БЕРЛИН. АЛИ АКО ТАМО НЕ НАЂЕМ ФОРМУЛУ УЗ ПОМОЋ ВАШЕ ПРОКЛЕТЕ ЗАГОНЕТКЕ...

... ОНДА ЋУ СЕ ВРАТИТИ. ИЗНОВА И ИЗНОВА. СВЕ ДОК НЕ НАЂЕМ НАЧИН ДА ВАС НАТЕРАМ ДА ЈЕ ИСПУНЕТЕ!

САМО ШТО ОВАЈ ПУТ НЕЋУ ЧЕКАТИ ДЕСЕТ ГОДИНА. ВИШЕ НЕМАМ ДЕТЕ КОЈЕ МОРАМ ДА ОДГАЈАМ, МОЈА ЛУНА ЈЕ САД ВЕЛИКА... ЗАТО ИМАМ СВЕ ВРЕМЕ ЗА ВАС!

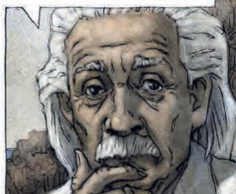

СВЕ ВРЕМЕ...

АЛБЕРТЕ, ПОЧЕЛИ СМО ДА БРИНЕМО.

ОХ... МОРАО САМ МАЛО ДА ОДСПАВАМ. АЛИ САД ИМАМ ЈАСНЕ ЗАМИСЛИ. ДА, ПОТПУНО БИСТРЕ И ЈАСНЕ.

НАПИСАЋУ ТО ВАШЕ ПИСМО БЕЛГИЈСКОЈ КРАЉИЦИ. А МОЖДА ЋУ О ИСТОМ ТРОШКУ ПИСАТИ И ПРЕДСЕДНИКУ РУЗВЕЛТУ.

НЕ ЗНАМ ЗАШТО, АЛИ... ОСЕЋАМ ДА ЈЕ СВЕТ ИЗНЕНАДА У ОПАСНОСТИ. МОРАМО ДА СЕ СУПРОТСТАВИМО НАЦИСТИМА. ПО СВАКУ ЦЕНУ.

БЕРЛИН, ТРИ ДАНА КАСНИЈЕ...
„ДА... ПО СВАКУ ЦЕНУ."

У СТАРИ АЈНШТАЈНОВ СТАН, БРЗО!

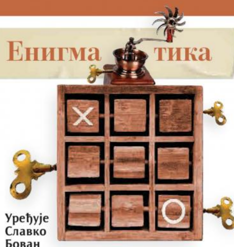

ТАЈ ПРОКЛЕТИ СТАН, ЗАПЕЧАЋЕН. ПРЕТРАЖИЛА САМ ГА ХИЉАДУ ПУТА ОТКАКО ЈЕ АЈНШТАЈН ПОБЕГАО.

АЛИ ОВО ЋЕ БИТИ ПОСЛЕДЊИ ПУТ. ДА ВИДИМО, ШТА ЈЕ РЕКАО? „РАСПРОСТРИТЕ МОЈЕ ИМЕ ПО ПОДУ."

„МОЈЕ ИМЕ." РЕКАО ЈЕ „МОЈЕ ИМЕ", ЗНАЧИ, „АЈНШТАЈН"!

КРАЈ У СЛЕДЕЋЕМ БРОЈУ

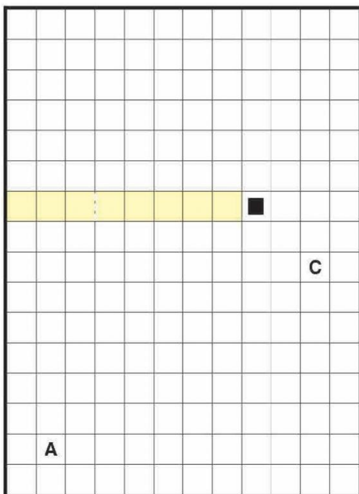
Уређује Славко Бован

Домино укрштеница

Плочице са словима и црним пољима распоредите у мрежу како бисте добили исправну укрштеницу. У означеним пољима добићете име и презиме глумца са слике ■

О	С	Т	В	И	Ј	А	Р	К	О	М	И
■	А	У	■	Н	Е	Н	А	■	Т	Е	К
К	■	Л	С	А	■	А	С	Т	А	С	А
Е	З	И	Т	■	Е	С	Т	И	Ч	А	Р
А	■	С	А	Р	И	Ц	Р	Т	А	Н	К
Е	Т	А	С	■	Ј	У	Т	О	В	А	Р
■	А	Н	Т	Р	А	Р	А	Л	■	Ш	А
А	Р	И	В	А	■	Е	Ч	А	Н	И	Н
Ж	В	А	А	Л	Н	С	У	П	К	А	Т
М	А	Р	Т	И	К	Т	Е	Р	И	Ц	А
Е	Д	И	И	Н	О	Р	■	Е	М	А	Р
Ш	А	Т	Н	Г	Л	А	К	В	О	Р	И
А	■	О	Т	Р	И	С	И	П	И	■	К
■	З	Г	Е	■	■	О	Д	А	■	Р	А
Т	Л	■	Р	О	К	Н	А	Н	Ф	И	■
■	И	Л	■	Б	Р	И	Р	И	■	З	О

Осмосмерка

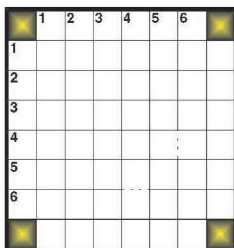
У осмосмерци нађите појмове из пописа. Неискоришћена слова, читана редом, дају појам који повезује све речи из пописа.

БЕРБА, ВЕТАР, ДУЊА, ЈАБУКА, ЈЕЖ, КЕСТЕН, КИШОБРАН, КОТАО, КРУШКА, КУКУРУЗ, КУПИНА, ЛИШЋЕ, НОВЕМБАР, ОБЛАК, ОКТОБАР, ОРАХ, ПАДАВИНЕ, ПЕКМЕЗ, ПУХ, РАВНОДНЕВИЦА, РАТАР, ТРАКТОР, УРОД, ШЕТАЊЕ, ШКОЛА, ШУМА ■

Н	О	В	Е	М	Б	А	Р	П	А
Е	К	И	Ш	О	Б	Р	А	Н	Ц
Т	Т	Ј	Е	Е	А	Д	И	Ж	И
С	О	Р	Р	Т	А	П	Е	Е	В
Е	Б	Б	А	В	У	Ј	Њ	Е	Е
К	А	Р	И	К	А	А	Т	Ш	Н
У	Р	Н	З	Б	Т	А	Њ	У	Д
К	Е	У	У	Е	Р	О	Е	М	О
У	Х	К	Ш	С	М	Ђ	Р	А	Н
Р	А	Л	О	К	Ш	К	Т	Е	В
У	Р	О	Д	И	А	О	Е	Н	А
З	О	Б	Л	А	К	Х	У	П	Р

Магични лик

А, А, ВА, КО, КО, ЛИ, ЛИ, МА, МАЦ, МИ, НИ, НИК, НИК, НО, О, ПА, ПО, СА, СЕ, СЛИ, СТО, ТИ, ТИ

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:
1. Планина у Србији (слика),
2. Дванаест Христових ученика,
3. Земљиште засађено маслинама,
4. Доносити младе на свет,
5. Непознат, анониман човек,
6. Народно женско име ■

Избаците уљеза!

БЕНЏО
ГАЈДЕ
ГУСЛЕ
ЛАУТА
СИТАР
ЦИТРА
ХАРФА

Који инструмент не припада овој групи? ■

Решења на страни 65

С ону страну великог платна

ДОМЕ, МРАЧНИ

Прича приказана у „Паразиту", овогодишњем добитнику четири Оскара, привукла је пажњу јавности на хиљаде људи који у стварности живе у подрумима

Јужнокорејски редитељ Понг Чун-хо признао је новинарима да је и сам често осећао нелагоду током снимања сцена у раскошној вили у којој живи измишљена породица Парк. Понекад би му рука задрхтала када би додиривао неки од скупоцених предмета. Узнемирио се једног дана само зато што је морао да помери канту за смеће коришћену као реквизит. Није то била тек обична корпа. Њен поклопац затвара се готово нечујно, да не би узнемирио укућане. За такву повластицу, односно један примерак ове канте, имућни људи у стварном животу плаћају и до две и по хиљаде долара.

Цела вила осмишљена је и изграђена за потребе најуспешнијег јужнокорејског филма „Паразит" (2019). Редитељ је сам направио скице раскошне куће које је затим погледао архитекта и изјавио:

„Ниједан идиот не би саградио овакву вилу. Ово је смешно."

Ипак, све је то имало сврху. Четворочлана породица Ким која успева да све своје чланове убаци да службују за Паркове, сушта је супротност послодавцима. Они живе у неугледном сутерену, прљавом, скученом простору где кују планове како да лако зараде новац. И њихов запуштен станчић направљен је за снимање филма, нарочито за сцене у којима вода преплављује њихову оронулу „јазбину".

Ноге над главом

Посебну пажњу Чун-хо је посветио управо истицању разлике између богатих и сиромашних и то може да се види до најситнијих детаља. „Паразит" је оваквом причом освојио цео филмски свет. Ниједно јужнокорејско остварење раније ни приближно није остварило толики успех. Први је филм из ове земље који је освојио Златну палму у Кану, и то једногласном одлуком жирија, као и четири „велика" Оскара: за најбољи филм, режију, оригинални сценарио, као и за најбоље остварење ван енглеског говорног подручја. Али, „Паразит" је привукао и пажњу јавности и на хиљаде становника Сеула који у стварном свету живе као породица Ким, у јефтиним подземним становима.

Интересовање које је нови оскаровац изазвао довело је до тога да медији открију сурово наличје јужнокорејске престонице. „Прави људи из сутерена" и слични наслови преплавили су новине и интернет портале. Они су до сада били готово неприметни за остатак света, скривени испод модерних кулиса једног од најразвијенијих азијских градова. Међутим, овакви људи и те како постоје и, пошто су одгледали филм, постали су још свеснији тешких услова у којима живе.

За стамбене просторе у којима бораве постоји и посебан назив – *banjiha* станови, што би у преводу значило „полуподрум". И баш као што је приказано на великом платну, нису нимало удобни за живот. Становници их изнајмљују само из преке потребе, како би успели да опстану у великом и веома скупом граду. Тесне и претрпане просторије обично имају прозорчиће у нивоу улице, па су, уместо неба, ноге пролазника најчешћи призор у току дана. Свако може да провири унутра, осим ако нема тамних завеса, понеко успут баци отпатке или само пљуне и настави својим путем. Издувни гасови аутомобила и мотоцикала замена су за свеж ваздух.

Од сунца готово да нема ни трага. Неки кажу да су зраци светлости толико ретки да у стану не могу да опстану ни најиздржљивије собне биљке. Један станар признао је новинарима да су му руке биле пуне модрица док се није навикао да се креће међу тесним бетонским зидовима. Тоалети су изнад нивоа пода како би се избегла поплава. Јер, када се то деси, из њега куља прљави талог. Тун-хо се потрудио да у филму покаже како то језиво изгледа. Због ниске таванице у издигнутим тоалетима не може нормално ни да се стоји. И када нема поплаве, влага и буђ су свеприсутни,

Сутеренски стан породице Ким из филма

ДОМЕ

Редитељ Понг Чун-хо, први оскаровац из Јужне Кореје

тако да чист веш увек смрди на устајали ваздух. Породица Ким у „Паразиту" носи тај подрумски мирис и, према речима ћерке, једини начин да га се ратосиљају јесте да се одселе на неко боље место.

Кол'ко пара, тол'ко квадрата

Главни разлог због којег људи одлучују да живе у овако непријатном простору јесте недостатак новца за нешто боље и удобније. Ови станови неупоредиво су јефтинији од оних на вишим спратовима. Неки заврше у њима због сиромаштва, неки да би успели да уштеде, а то су углавном млади људи и студенти. Који год да је разлог, станови под земљом постали су у Јужној Кореји симбол нижих друштвених слојева. Према статистичким подацима из 2015. године широм земље је у сутеренима и подрумима живело око 1,9 одсто укупног становништва (51,7 милиона), од тога највише у Сеулу.

Историја *banjiha* станова почела је пре више деценија, седамдесетих година прошлог века. Тада је влада издала наредбу да све нове стамбене зграде морају да имају подземне просторије које би могле да се користе као склоништа у случају терористичких напада или других ванредних околности. У то време било је забрањено да се било ко у њих усељава. Прилике су се промениле осамдесетих година када је почело да понестаје простора за живот све већег броја становника. Влада је променила одлуку, па су скучене просторије постале доступне свима којима није сметало да за мале паре трпе свакодневне неудобности. И тако се наставило до данас. Према извештају Уједињених нација из 2018. године, иако је по економском развоју Јужна Кореја на једанаестом месту на свету, многи још не могу да приуште нормалан простор за живот.

Кућица на крову

Око 62 одсто *banjiha* налази се у Сеулу и баш у један од тих станчића корејски редитељ решио је да смести своје ликове како би приказао муке опстанка у престоници. Захваљујући филму, о њиховој свакодневној борби сазнао је и остатак света. И док већина становника сутерена потврђује да је верно пренео тешке услове живота са којима се суочавају, неки млади људи су се осетили увређено. Један јутјубер одлучио је да постави видео-снимке реновирања свог подземног стана да би показао како то може да постане сасвим пристојан простор. Додуше, и даље без сунчеве светлости.

Поред *banjiha*, још два појма повезују се са сиромашним друштвеним слојевима у Јужној Кореји и оба такође имају везе са јефтиним стамбеним јединицама. *Oktapbang* је назив за кућице подигнуте на крововима зграда и оне, ако ништа друго, обезбеђују лепши поглед. Појам *Gosiwon* односи се на собичке од једва два квадратна метра, где тешко може да се смести једна особа. Понекад у њима нема ни прозора... ■

С. Лазић

Хиљаде становника данас живи у скученим подземним просторијама

Један од најчитанијих писаца 20. века Џек Лондон успео је у свом бурном и необичном животу да напише око педесет књига: „Зов дивљине", „Бели очњак", „Мартин Идн", „Успомене скитнице", „Гвоздена пета"... Увек на страни потлачених и сиромашних, отворено се залагао за радничку класу и социјализам. Када је са огромном славом стекао исто такво богатство, постао је мета многобројних напада.

Под именом Џон Грифит, Џек Лондон рођен је 12. јануара 1876. године у Сан Франциску у САД, као ванбрачно дете Флоре Велман и Вилијама Чејнија. Претходне године новине су писале да је његова мајка покушала самоубиство пиштољем, јер ју је невенчани супруг терао да прекине трудноћу или напусти кућу.

Пар се раније добро слагао: он је као астролог израђивао хороскопе и држао предавања, а она се бавила часовима музике и спиритизмом. Свађа је избила око сумње у очинство, па је уследио разлаз. Флора је наставила да зарађује призивањем духова, уз тврдње да је „на вези" са индијанским поглавицом Црним Соколом. Током сеанси мали Џек спавао је у колевци, али је ускоро предат на чување црнкињи и бившој робињи Вирџинији „Џени" Прентис. Када му се мајка удала за Џона Лондона, који је имао две кћерке, добио је нову породицу и дом у предграђу Оукланда.

Викинг маме Џени

Након што му је очух преварен у трговачком послу, упознао је живот на селу. Удаљен од вршњака из разреда,

СВЕ БУРЕ МОРНАРА

С искуством новинара, радника, копача злата, „гусара", скитнице зрачио је таквом топлином и искреношћу да су га описивали речима „сунчев сјај"!

играо се са сестрама. Помагао је и око куће: извлачио је воду из бунара, доносио дрва, скупљао јаја. Након неколико година вратио се са својима у град, јер су им кућа и земља отишли на добош.

У деветој години Џек је открио библиотеку у Оукланду као ризницу блага! Књиге је читао на одмору, у школи, током јела, на улици. Али убрзо је морао да помаже незапосленим родитељима разносећи новине и лед. Од дванаесте године вртео се око кеја: док је тражио да

НА КОЊУ

за новац ориба палубу или веже једра, слушао је приче морнара, ловаца на китове и трговаца опијумом. Када је уштедео два долара, купио је стари чамац. Иако је на крају основне школе изабран да одржи говор, није се појавио: осим отрцаног, није имао друго одело.

Због немогућности да настави школовање, запослио се у фабрици конзерви где је за десет сати зарађивао један долар. Све време сањао је о сунцу, мору, таласима. Пловио је само недељом, а онда је гласно певао „Обори га на земљу" и „Вискија, Џони, вискија". У друштву се истицао као насмејан, борбен, осетљив, понекад и прек. Будући неустрашив на води, шалио се са зачуђеним морнарима да је пореклом Викинг! Упознао је и ловце на остриге, а чим је чуо да се брод „Бекрија" продаје за триста долара, отишао је код „маме Џени" да позајми златнике.

Када је постао најмлађи капетан брода, припала му је и млада бескућница Меми, девојка бившег власника. За посаду је унајмио наоружане крадљивце: неизвесност ноћног „лова" и јутарње зараде на пијаци терала га је да пркоси рибарској стражи. Од првог новца вратио је дуг, а мислио је и на породицу. Вечери је завршавао у кафанама уз пиће, па му је живот постао „сиров и огољен, дивљи и слободан". Без обзира на све, током дана закључавао се у кабину, где је, грицкајући карамеле, читао књиге. Али након дружења са младићем Ђавољим Сином, запао је у озбиљне невоље: једва је преживео тронедељно пијанство, дављење у мору, избушен и запаљен брод.

Пролетери свих земаља...

Затим је са рибарским бродом „Софија Садерланд" кренуо до обале Јапана: више од свих морнара запињао је у раду, али углед је стекао тек када је пола дана одржавао правац брода у бури. И даље је водио двоструки живот уз товар књига. Када се вратио кући, сазнао је да су његови „гусари" похапшени или смртно страдали. Због затварања фабрика и штрајкова питао се – шта даље?

Чим му је мајка показала конкурс за причу у новинама, забележио је борбу тајфуна и брода, па је освојио награду. Потом је са масом незапослених кренуо у Вашингтон, ради јавних радова. Како се успавао у вагону, раздвојио се од друга и приклонио скитњи. Док је обијао прагове кућа, смишљао је лагарије – старијим дамама причао је о тужној судбини, а девојкама о опасним пустоловинама. Добре душе частиле су га прженицама, јајима, печеном сланином.

Када је стигао у Њујорк, решио је да остане целог лета у парку и чита јефтине књиге. Али док је лежао на трави, полицајац му је пришао и ударио га пендреком по глави! Иако повређен, успео је да побегне. Код Нијагариних водопада ухапшен је јер није имао доказ о смештају: чекао га је затвор од месец дана, уз шишање до главе, пругасто одело и принудни рад. Међу сапатницима упознао је „људске олупине које је индустријска машина одбацила".

По повратку у Оукланд постао је још убеђенији социјалиста. Читао је дела Сен Симона, Прудона, Фуријеа, док је у „Комунистичком манифесту" Карла Маркса подвукао реченицу „Пролетери свих земаља, уједините се!" Држао је говоре на радничким састанцима, али када се у парку попео на клупу и кренуо да осуђује капитализам као организовану пљачку, одмах је ухапшен. Пустили су га због новинског текста „Дечак социјалиста" и подршке околине.

Разбарушен, ојачао и преплануо, са деветнаест година уписао је средњу школу: ђаци су почели да га избегавају чим су открили да је бивши морнар и скитница. Лепше је примљен у „Дебатном друштву", где је равноправно филозофирао са учитељима, музичарима, правницима, докторима. Када се заљубио у Мејбел, сестру свог друга, трудио се да побољша понашање, речник, одевање. Писао је за школски часопис, а власник бара „Прва и последња шанса" обећао му је помоћ за студирање. Пошто је „као маљем набијао знање у главу", успео је да упише Калифорнијски универзитет у Берклију.

Људи понора

У библиотеци је нашао часопис са текстом о немилом догађају везаном за родитеље. Написао је писмо Чејнију и отворено га питао за очинство: разочаран одречним одговором, није отишао у Чикаго да се упознају. И поред добрих оцена, морао је да одустане од дипломе и почне да зарађује. У пролеће 1897. године кренуо је у Клондајк у потрагу за златом! На тешком путу, који је требало прећи са товаром опреме за зиму, држао је корак са искусним носачима Индијанцима: слабији су одустајали, као његов зет који се због узбрдица и реке са брзацима вратио кући.

Након што су се сместили у колиби, показао се као најспретнији да скува, поправи, наложи ватру по олуји. Све је радио са дечачким осмехом, само је расправе о социјализму завршавао озбиљном поруком „Ниси зрео, али бићеш". Постао је омиљен у граду Досону, где су се окупљали копачи злата и жене. Али после шеснаест месеци разболео се од скорбута, па се вратио кући – уместо злата донео је бележницу, пуну описа људи, разговора и природе.

Пошто му је очух умро, преузео је бригу о мајци и сестрићу, зарађујући диринчењем. Верио се са Мејбел, која му је помињала „нормалан" посао. У јануару 1899. године добио је позив да ради у пошти, али мајка га је саветовала да постане писац и осветла образ породици. Отада је још преданије стварао – странице текстова

Дружење с Кортом Малтезеом у стрипу Хуга Прата

Писац у својој „Срећној кући”

качио је на конопац разапет дуж собе, а онда их по потреби користио. Иако се дивио делима Шекспира, Дикенса, Киплинга, Стивенсона, Балзака, тежио је својој снажној причи. После објављивања „Човека на путу” запањио се што је од обећаних педесет долара једва добио пет. Временом је почео да сарађује са више часописа и наплаћује чекове.

Пошто га је Мејбел одвраћала од писања, 1900. године склопио је брак са образованом Елизабет Беси Мадерн, са којом је добио две кћерке (Џоан и Беси). Већ се прочуо именом Џек Лондон, нарочито после књиге „Зов дивљине”. Радовао се што га читају радници, морнари, рудари. Склопио је уговор да за редовну плату пише роман „Кћи снега”, па је свакога јутра низао око хиљаду речи. Налазио је времена и за вежбање, бокс, дизање тегова, лов, пецање. Средом увече примао је госте. Пристао је да на листи социјалиста учествује на изборима за градоначелника Оукланда. Затим се пријавио да као новинар извештава о Бурском рату из Јужне Африке. Како га је отказивање посла затекло у Лондону, искористио је прилику да проучава најсиромашније делове града. Разлоге несреће „људи са дна” сажео је у једну реч – капитализам!

Бацање сидра

По повратку кући Џек је писао „Морског вука” и пловио на малом броду „Спреј”. Као познат, згодан и имућан нашао се на мети заљубљених жена – бранио се да, и ако згреши, ниједној не изјављује љубав. Супрузи је замерао што се претворила у домаћицу и ништа не чита. Теме за разговор нашао је са Чермијен Китриџ, која је путовала по Европи, свирала клавир, сликала. Године 1903. разишао се са супругом, а наредног лета постао је извештач о Руско–јапанском рату.

Једнога дана у Кореји позван је да изађе испред хотела и обрати се народу. Сав срећан, мислио је на обожаваоце у далекој земљи. А онда му је на постављеној бини речено како окупљени желе да им покаже зубну протезу. Изашао им је у сусрет више пута, па је награђен бурним аплаузом. Током четири месеца новинарског рада снимао је фотографије и слао телеграме, уз три хапшења и претње стрељањем.

После развода одмах је склопио брак са Чермијен, иако је по закону требало да сачека годину дана. Преко штампе је нападнут да, због напуштања жене и деце, не заслужује да му се књиге налазе у библиотекама. Након ватрених предавања која је одржао у клубовима пословних људи, назван је „паликућом” и „црвеним анархистом”. Поред политичких избора, борбу за права радника наставио је на турнејама по већим градовима: 1906. године говорио је пред три хиљаде студената Јејла на тему „Револуција”. Спремао је и роман „Гвоздена пета”, у коме је наговестио да се из капитализма рађа фашизам!

Док је боравио у Глен Елену, пожелео је да купи дивно, шумовито имање и ту „баци сидро”. Са супругом и два послужитеља Јапанца сместио се у кућу у винограду, а обезбедио је и смештај за госте. Када му се родила трећа кћерка, која је поживела само три дана, из очаја је опет почео да пије.

Да би се опоравио, повукао се на море. Затим је наручио прављење брода „Снарк” (име измишљене животиње Луиса

Блиски сусрет с полицајцем (снимио Џек Лондон)

Џек Лондон и Чермијен Китриџ на плажи Ваикики, Хаваји, 1915. године

На Нуку Хиви, једном од Маркиских острва, 1907. година

Керола), ради путовања око света. Како су новине писале о „Лондоновој лудости", радознали свет тискао се код брода, многи су се кладили око дана поласка. У причу се укључио и судски извршитељ, са опоменом да ће запленити „Снарк" ако се дугови према повериоцима не намире. Џек је исплатио тражено, а када је исловио на пролеће 1907. године, у брзини је уместо заставе подигао џемпер.

Путовање и опањкавање

Током крстарења открио је да су га мајстори варали лошијим материјалима, па је морао да крпи и поправља брод. И посада га је лагала о искуству: пошто је собар добио морску болест, а кувар спремао лоша јела, преузео је њихове послове. Није га изневерила једино супруга, јер га је бодрила и прекуцавала роман „Мартин Идн".

Чекали су их Хаваји, Тахити, Аустралија... Одушевљавао се пустоловинама, од славља са урођеницима до одбране од људождера. Једино је бринуо што сиромаштво и болест косе острвљане. У Сиднеју је и сам пао у постељу, али показало се да су му отоци и љуштење коже од тропске климе. Када је примио нагомилану пошту, открио је да су на имању трошкови удесетостручени! Од прихода за ауторска права одбио је расходе и добио износ од шездесет шест долара. Решио је да после две године прекине путовање и врати се кући у Калифорнију.

Сазнао је да су га од одласка пратиле гласине: да је нестао у таласима, да је лажни социјалиста са раскошним бродом, да раднике тера у револуцију а ленчари на плажи. Одговорио је стварањем лепоте!

Године 1910. почео је изградњу „Вучјег дома" од двадесет шест соба, да би сместио породицу и пријатеље, али и библиотеку од четири хиљаде књига, преписку, збирку фотографија које је снимио, предмете са острва јужних мора. Радовао се што за грађу има црвени камен и дрво секвоје. Уз „златни" осмех надгледао је градњу, посећивао ћерке, шетао, јахао коња. Пре подне је вредно писао, а увече се дружио са пријатељима: након друштвених игара, „слатким и шапутавим гласом" читао је делове нових књига. Уживао је у детињастим шалама, а највише је волео да петардама плаши анархисте. Када је силазио у Глен Елен, у крчмама је пио и чашћавао. Након неколико чашица „речи су му навирале као жубор". Говорио је:

„Тек када немогуће постане стварност, живот постаје вредан живљења."

Кутија без поклопца

Због бављења земљорадњом и сточарством, радници са свих страна долазили су да их запосли. Један затвореник му је писао:

„Ја нећу ништа украсти, ја сам само извршио убиство."

На платном списку, за имање и грађење „Вучјег дома", имао је готово стотину људи! Поштовао је социјалистичких осам сати рада, уз плате у златницима. Делио је и бројне позајмице: већина је причала да му не треба ништа враћати, јер „лако зарађује писањем".

Као најславнији и најплаћенији светски писац 1913. године, Џек Лондон помагао је радничке листове, самохране мајке, кухиње за сиромашне. У исто време нападали су га да се претворио у капиталисту и велепоседника. Љутио се због поређења, доказујући да је све стекао са десет прстију и да никога није искористио. У августу исте године спремао је усељење у најлепшу и најудобнију кућу у Америци. Али једне кобне ноћи јављено му је да ватра гута „Вучји дом"! Када је стигао на лице места, гледао је распламсалу стихију и плакао.

Клонуо од туге четири дана лежао је на застакљеној тераси, убеђен да је пожар подметнуо неко са имања. Када је изашао напоље, чинило му се као да је прогледао: схватио је да га пријатељи искоришћавају, да сељаци траљаво раде, да му надзорник наплаћује двадесет посто више. Питао се што му је супруга постала каћиперка и што га ћерке не обилазе. Почео је три или четири пута недељно да силази у Глен Елен, где се пијан расправљао.

Да би се спасао од „краља алкохола", 1915. године повукао се на Хаваје: писао је о најбољем човековом пријатељу – псу. И поред тога пожелео је да створи радничку комуну „Независност", са кућицама, продавницом, школом, млекаром. Вратио се на имање након осам месеци, али више није имао сјај у очима. Молио је сестру да га у случају помрачења ума не затвори у душевну болницу и да га сахрани близу рушевина дворца: морала је да му се закуне.

Понављао је да ће добити сина, написати роман „Кутија без поклопца" и аутобиографију „Морнар на коњу". Иако је веровао у социјализам, поднео је оставку на чланство у партији: побунио се против недостатка борбености и спремности на преговоре са капиталистима. Већ је трпео болове због нарушеног здравља, па је морао да узима лекове. Умро је 22. новембра 1916. године у свом дому. Нађен је у бесвесном стању, крај ампуле морфијума и бележнице о израчунавању смртоносне дозе. Противотров који му је дао лекар није помогао.

На крају четрдесетогодишњег животног пута, од трња до звезда и назад, велики и бесмртни писац Џек Лондон закључио је: „Игра се исплатила" ■

Весна Живковић

ЈЕЗЕРА
ОКРАЈЦИ ОКЕАНА

30
милиона година
старо је најстарије језеро на свету – Бајкалско

90%
од 1960. године због исушивања смањило се Аралско језеро у средњој Азији

117
милиона
језера постоји на свету

250
пута могле би да опашу Земљу све реке које утичу у језера, кад би се надовезале једна на другу

253
квадратна километра износи површина Ђердапског језера, највећег у Србији

3.812
метара – на тој надморској висини налази се Титикака, највише пловно језеро на свету

НАЈВИШЕ

НАЈНИЖЕ

-430
метара испод нивоа мора лежи Мртво море

7
језера могу да се похвале предањем да у њима обитава чудовиште

1986.
године је из вулканског језера Њос у Камеруну изашао огроман облак угљен-диоксида.

Страдало је:
1.700
људи

биљке + животиње

4%
Земљине површине покривено је језерима

У Земљи поноћног сунца сваки гладни норвешки леминг трага за више хране током арктичког лета. Да ли ће се због тога сукобити с другим лемингом?

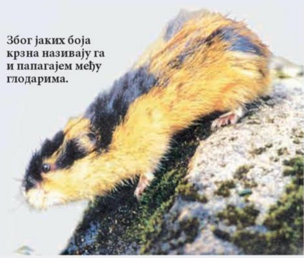
ПАПАГАЈ МЕЂУ ГЛОДАРИМА

Ни мање животиње ни веће непознанице, хватају се за главу научници јер већ вековима покушавају да проникну у необичну промену боравишта норвешких леминга

Норвешки леминг најпознатија је животиња у Скандинавији. И најнеобичнија. Шта је то толико посебно код овог дебељушкастог глодара који дан за даном живот проводи у леденој тундри? С времена на време, потпуно непредвидиво, животиња се одлучи на велику сеобу с једног на друго место. Зашто је тако? Иако научнике то одвајкада занима, још нису потпуно одгонетнули тајну.

Норвешки леминг, латинског имена *Lemmus lemmus*, мали је глодар из породице хрчака *Cricetidae*. Становник је арктичке тундре Скандинавије и полуострва Кола. Дужина његовог тела креће се од седам до 15 центиметара, тежина од 30 до 110 грама и готово да нема реп. Брз и окретан као и сви припадници врсте, биљојед који се углавном

Због јаких боја крзна називају га и папагајем међу глодарима.

храни маховином, али и лишћем, младицама, травом, корењем, без икакве муке креће се кроз густиш, али и по снегу који дуго током године прекрива тло.

Норвешки леминг разликује се од осталих глодара. Сурова северна хладноћа му не смета јер је прекривен дугачким, густим и прелепим наранџастосмеђим, беж и црним крзном. Због тог неуобичајеног шаренила крзна назван је и „папагај међу глодарима”.

Зими не пада у сан. Иако би се очекивало да му снежни покривач онемогућава да дође до хране, стварност је потпуно другачија. Леминг ископа низ тунела кроз снег и трчкара уоколо покушавајући да обезбеди довољно хране. Воли добру и обилну гозбу. Током тог посла прави разне покрете, од стајања на задњим ногама до хватања хране предњим. Све то чини љупко, а притом је неухватљив.

Овај глодар игра значајну улогу у обликовању тундре. Рецимо, начин на који једу подсећа на кошење траве машином.

Уз добру гозбу иде и велики прираштај. Женка норвешког леминга на свет годишње донесе од 20 до 50 младунаца. Оне постају полно зреле већ четири недеље после окота, а мужјаци после шест недеља. Математика је проста. Све оплођене женке увећавају потомство невероватном брзином.

Ипак, шаренило крзна и отпорност на хладноћу нису главне особености по којима се норвешки леминг разликује од других глодара. Веома је необично да се с времена на време одлучује на групне селидбе до удаљених предела откуд му нема повратка.

Прве сеобе примећене су у 16. веку, а за њих се зна из црквених записа. Много касније научници су почели да истражују ову појаву и установили да се јавља у размаку од три до пет година, али

НЕСТАШНИ УСАМЉЕНИЦИ

Кад се два леминга нађу њушком у њушку, постоји неколико могућих расплета. Уколико су оба мужјаци, туча ће почети истог тренутка. Обично се завршава тако што један од њих, након задобијених повреда, окрене леђа другом. Уколико су у питању женке, најчешће се праве да се не примећују. А шта се догађа кад се сретну мужјак и женка? Сусрет почиње фрктањем и сиктањем женке, као знак одбране и нетрпељивости, а завршава привлачношћу. Ипак, не остају дуго заједно. Леминг нема осећај припадности и заједништва. Свака животињица живи за себе. Ни подизање младунаца не држи их у пару ■

Током сеоба могу да се нађу свуда, а најчешће, нажалост, згажени на путу.

ТРИКОВИ ЗА ОПСТАНАК

Да би одржао сопствени удео у ланцу исхране, норвешки леминг среће се с бројним грабљивицама, али има неколико трикова у „рукаву”.

Непријатељи

• Арктичка лисица, снежна сова и хермелин главни су непријатељи норвешког леминга. Њихова бројност у вези је с бројношћу леминга.

• Птицама грабљивицама, попут гаврана и сокола мишара, такође су плен. Понекад се чак и вукови, медведи и ждеравци засладе њима.

Одбрана

• Жлезда на задњици грабљивицу успешно држи на одстојању.

• Кад се нађе сабијен у ћошак, постаје веома опасан, нарочито у време сеобе. Бесно сикће и скичи, накострешн крзно и неретко насрне на непријатеља. Хермелини и гаврани често буду и побеђени. Знајући за то, лукаве лисице добро одмеравају тренутак да ли да му се уопште прикраду.

• Леминг се бори и док плива, али у води није баш толико успешан као на копну.

• Уколико осети да губи битку за живот, а у близини има река или језеро, покушаће да их се домогне и тако спасе главу. Осим од хермелина, у води је безбедан од свих других грабљивица ■

Леминг је добар пливач. Захваљујући густом и дебелом крзну, може да преплива реку плутајући по леденој води.

нису успели да одгонетну шта утиче на такво понашање. Ни данас нема ваљаног научног објашњења. Све се заснива на претпоставкама.

Има теорија да узрок томе може да буде утицај Сунчевих пега, ултраљубичастог зрачења, промене климе настале због ефекта стаклене баште, климатска појава звана „ел нињо” која сваке три до четири године изазива претерано загревање површинских вода екваторијалног дела Тихог океана, што ланчано доводи до промена у атмосферским струјама на целој планети. Ово загревање у неким деловима света изазива суше, као у Средњој Америци, Аустралији, на југоистоку Азије, у Африци, а негде претеране количине падавина и вишу температуру. „Ел нињо” у арктичким пределима утиче на појачан раст биљака и то изобиље хране можда леминга мами на пут.

Као једно од објашњења помиње се и борба за опстанак међу другим, снажнијим и непријатељски расположеним животињама. Пример за то нађен је на Гренланду. Бројност леминга условљена је бројем грабљивица којима су храна (поларна лисица, снежна сова, хермелин и царски гавран), па спас траже у сеобама.

Јесу ли климатске промене узрок промене циклуса сеобе? Научници са забринутошћу настављају да прате малог глодара. Иако је сеоба леминга готово неприметна и нигде не могу да се уоче велике групе које тумарају по тундри, научници будно мотре. Без норвешког леминга, главног истребљивача маховина, растиње у тундри било би у опасности ■

С. Д.

ОНШИ И 47

Изабрати сопствену смрт као исходиште освете за свог убијеног господара било је за самураја најчасније дело

Мир после вишегодишњих сурових ратова између супарничких самурајских породица донео је Јапану почетком 18. века благостање. На челу земље је цар који живи у Кјоту, али сву власт држи у рукама шогунат Токугава који је за своје уточиште изабрао Едо, данашњи Токио. Да би обласну властелу задржао у покорности, имао је стално на оку и надгледао је, шогун је увео систем познат као „санкин котаи” или „наизменична присутност”. Сви велепоседници, велики и мали, морали су одређено време у току године да проведу у шогуновом замку у Еду. Ово раздобље у историји Јапана познато је и по увођењу свечаности и правила понашања које су шогуни, по угледу на царски двор, увели на својим дворовима.

Господару Асану Такумину Камију, властелину дворца, за време боравка на шогуновом двору било је поверено да буде домаћин и да угости царског посланика из Кјота. Та обавеза била је знак великог поверења и части па је Асано, да би је достојно испунио, затражио да га подуче и објасне му најситније детаље поступака прописаних за такву прилику. Учитељ му је био високи племић Котсуке но Сука.

У знак пажње и захвалности за пружену подуку, Асано га је, по одласку царског посланика, посетио и донео му уобичајене поклоне. Похлепни и охоли Котсуке није могао да сакрије незадовољство што су поклони били испод његовог очекивања па је почео грубо да вређа Асана. Овај је испрва учтиво трпео увреде, али када су прерасле у ружење, извукао је мач и замахнуо на незахвалног и безобзирног домаћина. Присутни су великом муком успели да ухвате и спрече разбеснелог Асана да не убије учитеља који је, користећи метеж, побегао.

Последњи изданци старих самурајских породица снимљени почетком 20. века

Заклетва

Пошто се све то догодило у шогуновом дворцу, био је то недопустив и неопростив испад. По шогуновој заповести Асано је исте вечери морао да изврши сепуку (самоубиство парањем трбуха мачем, код нас познатије као харакири). Посед му је одузет а његови вазали распуштени. Постали су ронини, лутајући самураји без господара.

Каже се да заклетву на верност господару самурај поштује док је жив. Та обавеза не престаје ни после смрти господара. У ратним или мирнодопским условима све је то ишло мање-више добро, све док се не деси да господар живот изгуби кривицом другог.

Конфучије (551–479. п. н. е), под чијим су јаким утицајем васпитавани самураји, говорио је да човек не може да живи под истим небом под којим живи убица његовог оца. По мишљењу самураја, господар је био више него отац. Иако је закон и у то доба забрањивао крвну освету, обичаји и осећање дужности изричито су је налагали. Тако су и бивши Асанови вазали,

САМУРАЈА

под вођством Оишија Кураносукеа, решили да убију Котсукеа због кога је њихов господар изгубио живот. Оишијевом позиву на освету одазвало се 47 самураја који су, одлучивши се на овакав корак, знали да их чека смрт.

Убити господара Котсукеа и на тај начин извршити свету обавезу није било тако лако. Котсуке је слутио да му прети опасност и окружио се моћном стражом која га је даноноћно чувала. Поред тога, унајмио је бројне уходе да прате Асанове ронине. Ови су, опет, не знајући за то, припремали и спроводили посебну тактику успевајући да заварају уходе и наведу их на помисао да су се опустили, одали лаком животу и заборавили на самурајску част и обавезе.

Отишли су да живе у различите делове Јапана, почели да се баве разним пословима, чак и занатима, само да би, кад-тад, искористили прилику и ушли у Котсукеов дворац, научили распоред просторија и сазнали нешто о особинама његових вазала и слугу.

Припрема

Сам Оиши Кураносуке, који је био под најоштријом присмотром и морао највише да се чува, да би отклонио и најмању сумњу, одао се пијанству и слатком животу. Мада узоран домаћин и отац, отерао је из куће жену и децу – све осим најстаријег сина Чикаре који се придружио ронинима. Једном приликом, док је пијан спавао поред пута, наишао је неки частан самурај који се запањио видевши га у тако недоличном стању. Почео је да грди пијанца питајући се како је могуће да овако бесмислено проводи живот уместо да мисли на освету свог господара. Наруживши га, пљунуо му је у лице и отишао даље.

Све су то, у ствари, биле добро смишљене замке на које су, на крају, населе уходе господара Котсукеа. После њихових извештаја попустио је и опрез господара, чак је тасту вратио главнину ратника које му је овај дао као чуваре. У међувремену, један од уротника оженио се кћерком градитеља Котсукеовог дворца и, захваљујући томе, докопао се детаљних планова зграде.

Од Асанове смрти није прошло ни две године када је Оиши, оценивши да је куцнуо тренутак, позвао своје другове. Сви су се одазвали. Под окриљем снежне зимске ноћи 47 ронина опколило је дворац господара Котсукеа. На челу са Оишијем провалили су са свих

Оиши Кураносуке предводио је 47 самураја

страна. После краткотрајне борбе, без губитака, заузели су утврђење, али у њему није било господара. И кад су већ помислили да им је умакао, нашли су га, преплашеног, у једном клозету.

Оиши, који је држао до самурајске части и обичаја, учтиво га је позвао речима достојним Котсукеовог високог положаја – да изврши сепуку.

– Ја ћу – уверавао га је Оиши – имати част да вам се нађем при руци и када, уз сву понизност, добијем вашу главу. Моја је намера да је положим на гроб господара Асана Такумина Камија.

Насмрт преплашени Котсуке није имао ни храбрости ни снаге за тако нешто. Пошто није добио одговор, Оиши га је убио истим оним бодежом којим је његов господар одузео себи живот.

Суђење

Када је све било завршено, ронини су понели Котсукеову главу на Асанов гроб на другој страни Еда. Док су пролазили градом, мноштво грађана и самураја, који су већ чули шта се десило, изашло је на улице поздрављајући их. Оставили су главу на господарев гроб и сами се предали властима.

Док су ронини, заточени, чекали пресуду, господар замка чашћавао их је као госте. У међувремену се водила расправа како, и да ли уопште, треба да их казне. После отприлике два месеца већања превагнуло је мишљење строжих судија и ронини су осуђени онако како су, у ствари, и очекивали – на смрт. Сви су, од најстаријег седамдесетогодишњака до најмлађег, шеснаестогодишњег Оишијевог сина, извршили сепуку. Покопани су поред гроба свог господара Асана.

По обичају, река људи упутила се да упали тамјан пред њиховим споменицима. Међу првим ходочасницима био је самурај који је ударио и пљунуо пијаног Оишија. У знак извињења поклонио се на Оишијевом гробу и сам извршио сепуку. И он је сахрањен поред осталих 47 ронина.

Токијски храм Сенгакуђи, поред ког су сахрањени, место је где се данас чувају поједини предмети који су припадали четрдесет седморици ронина. Ту је и њихово оружје које су, припремајући освету, сами израдили. Знали су да би, купујући га, побудили сумњуухода и тако открили своје намере. Ту се налазе и два писма. Једно које су ронини понели са собом, свако по један примерак, када су пошли да остваре своје намере, и друго које су, заједно са Котсукеовом главом, положили на Асанов гроб. Из садржаја писама јасно се види да су, одлучивши да испуне свету дужност и освете господара, били свесни да су и сами изабрали смрт ■

Ј. С.

Задовољавање правде на самурајски начин

Заклетву господару самурај је поштовао до краја живота

ЖЕНСКИ ГЛАС ПРОТИВ БЛАТЊАВЕ ВОДЕ

Огорчене енглеске супруге у 17. веку написале су памфлет против кафе, уверене да она лоше утиче на њихове мужеве

Француски дипломата Таљеран (1754–1838) дао је један од најсликовитијих описа напитка који је у његово време увелико освојио Европу:

„Црна ко враг, врућа као пакао, чиста као анђео и слатка као љубав."

Откад се кафа појавила на Старом континенту, најпре на југу, када су је млетачки трговци у 16. веку донели у Венецију заједно са дуваном, кафеи су постали средиште друштвеног живота. У њима су се размењивале новости, склапали послови, нападали државници и владари, расправљало се о важним политичким питањима, играле друштвене игре.

Велика Британија, као и већина других европских земаља, са одушевљењем је прихватила кафее као места за опуштање. Прва је отворена у Оксфорду 1650. године, две године касније у престоници, да би се већ до 1663. године појавило више од 80 кафеа само у језгру Лондона. Нова појава у 17. веку потпуно је зачарала мушки део становништва.

Само за господу

Готово сваки слободан тренутак проводили су у градским просторима где се служио топли напитак, јер ту се осим кафе још штошта „кувало": могли су да се кладе на борбе медведа, да посматрају сецирање људских и животињских лешева, као и тајне договоре шпијуна, трговаца, разних превараната и других људи изван закона, да купују и продају хартије од вредности, уметничке предмете, књиге, а могла је и да се плати љубав.

У загрљају бескорисног

Историчари се не слажу у потпуности око тога да ли су жене (осим „продавачица љубави") биле непожељне у кафеима. Неки тврде да су само мушкарци били муштерије, док други истичу да не постоје докази који би потврдили да је постојала званична забрана да у њима бораве и жене. Историчар Маркман Елис верује да су кафеи многим дамама пружали пословне могућности. Забележено је да су удовице у више случајева водиле оваква места, док су друге жене неретко биле запослене као служавке.

Међутим, како су неписана друштвена правила била строжа према женама, многи

 су сматрали да је непристојно да и оне седе за столовима где су се водили мушки разговори, јер су их тако најлакше повезивали са проституцијом и другим неморалним радњама. Зато их је већи део дама избегавао.

Шта су онда радиле пристојне супруге у време када су мужеви одсуствовали из домова? Неко време су ћутале и трпеле, док понашање мушкараца, под утицајем те „блатњаве воде", како су називале кафу, није постало неподношљиво. Побуна против „нове дроге из муслиманског света – црне, миришљаве, застрашујуће, омамљујуће" довела је 1674. године до објављивања „Женске петиције против кафе". У живописном и забавном памфлету жене су се пожалиле на учинак који свакодневно испијање демонског напитка има на њихове мушкарце, због чега је озбиљно угрожен њихов заједнички живот.

Пре свега, имале су на уму брачну постељу. Ништа до тада није мужеве учинило немоћнијим и неспособнијим као кафа. Зар иједна жена, питале су се, може да поднесе да priђе брачном кревету и да у њему, уместо човека који је спреман да одговори на њен пламен страсти, затекне гомилу костију и да загрли бескорисног мртваца? Јер кафа је та која их је чинила неплодним као оне пустиње одакле се прича да су та несрећна зрна донесена.

Плантаже кафе су, истини за вољу, биле веома плодне, али огорчене госпође нису за то мариле. Било је важно да се „блатњава вода" што више оцрни.

Сумњичави краљ

Због ње су, наводи се даље у памфлету, мужеви постали причљивији и почели да гунђају, изговарају безначајне речи и оговарају више но иједна жена. Самим тим што сваки дан

„Зашто недужна кафа мора да буде предмет ваше зловоље?"

THE

WOMEN'S

PETITION

AGAINST

COFFEE.

REPRESENTING

TO

PUBLICK CONSIDERATION

THE

Grand INCONVENIENCIES accuring to their SEX from the Excessive Use of that Drying, Enfeebling

LIQUOR.

Presented to the Right Honorable the Keepers of the Liberty of *VENUS*.

By a *Well-willer*

London, Printed 1674.

Кад жене и писмом дигну глас против кафе

проводе у кафеима, мушкарци запостављају своје дужности код куће, нарочито у време када наступи нека криза. И мада се неки бране тиме да је кафа лек који им помаже да се опораве после банчења, она их заправо чини још пијанијим, због чега једва могу да стоје на ногама. Због свега овога забринуте супруге су се на крају излагања помолиле да ће се увести строге казне за све мушкарце који пију кафу, нарочито оне старије од 60 година.

Ауторка или ауторке сатиричне петиције о „помодарском, гнусном, безбожничком пићу званом КАФА" остале су непознате јер је памфлет објављен анонимно. Претпоставља се да су на њен настанак утицале тадашње политичке прилике у Великој Британији. Краљ Чарлс II (1630–1685) имао је разлога да се забрине што су кафеи постали толико посећене. Као син Чарлса I (1600–1649), погубљеног после пораза у грађанском рату с републиканцима, нови краљ био је свестан да је политика постала велика и веома осетљива тема у енглеском друштву.

А баш су у кафеима мушкарци користили прилику да се баве свакојаким питањима, па и да се обруше на владара и државу, да кују планове и можда чак и побуну. Сваки спис, па макар и шаљив као што је „Женска петиција", који би умањио углед кафеа и тако ублажио политичке немире, за краља је био добродошао. Чарлс I је годину дана по његовом штампању чак покушао да их све позатвара. Међутим, није било нимало лако одвојити човека од његове шољице кафе.

Грађанска академија

Могуће је да је анонимни документ написао и неки мушкарац, али нема начина да се то докаже. Зна се само да се убрзо појавио „Одговор мушкараца на женску петицију против кафе" коју су описали као „скандалозни памфлет". Желели су да одбране и себе и омиљени напитак од неправедних напада. Између осталог, обратили су се женама питањем:

„Зашто недужна кафа мора да буде предмет ваше зловоље?"

За њих је ово пиће, које је послало само провиђење, било сасвим безопасно и чак и исцељујуће, чинећи их у исто време трезним и веселим. И никакве везе није имала са њиховим способностима у брачној постељи.

Писац памфлета у одбрану кафе такође никада није откривен. Но то и није толико важно. Оба списа оставила су трага због тога што су на шаљив и преувеличан начин приказала утицај новог напитка о чијој су штетности или предностима у то време расправљали и научници. А из њих се може видети и колико су важан део друштвеног живота у 17. веку били кафеи, често називани „грађанским академијама" ■

С. Лазић

С дамама сумњивог морала

За читање и уживање

Роалд Дал (1916–1990), енглески писац, рођен је у Јужном Велсу као дете двоје Норвежана. У школи је био добар спортиста, али слаб ђак. Своја искуства у неколико приватних школа које је похађао касније ће описати као „дане ужаса" због физичког кажњавања ученика. У Другом светском рату био је пилот – преживео је пад свог авиона у афричкој пустињи, што је догађај који се касније често појављивао као мотив у његовој прози. Писао је романе за децу („Чарли и фабрика чоколаде", „Џејмс и џиновска бресква", „Вештице", „Матилда"...) и кратке приче за одрасле.

Захваљујући томе што је своја дела читао сопственој деци, добро је разумео какве приче деца највише воле: напетост, акцију, магију, нове изуме, тајне податке, да виде да „зликовац умире језивом смрћу". Деца „мрзе пасусе описа и китњасту прозу", а умеју да „уоче трапаву реченицу". Његову прозу за одрасле критичари су поредили са Мопасаном, О'Хенријем и Сакијем, а узор му је свакако био и Ернест Хемингвеј ■

Роалд Дал

БАТЛЕР

Чим је Џорџ Кливер зарадио свој први милион, он и госпођа Кливер преселили су се из своје мале виле у предграђу у елегантну лондонску кућу. Запослили су француског кувара по имену месје Естрагон и енглеског батлера по имену Тибс, обојицу сулудо скупе. Уз помоћ ове двојице стручњака, Кливерови стадоше да се пењу на друштвеној лествици и да приређују раскошне вечере неколико пута недељно.

Али те вечере некако никад нису успевале. Није било живости, искре која би запалила разговор, никаквог стила. Премда је храна била изврсна и услуга беспрекорна.

– Шта ког ђавола није у реду с нашим забавама, Тибсе? – рече господин Кливер батлеру. – Зашто се нико никад не опусти и распричa?

Тибс изви главу на страну и загледа се у таваницу. – Надам се, господине, да се нећете увредити ако дам мали предлог.

– Шта је у питању?

– У питању је вино, господине.

– Шта с вином?

– Па, господине, месје Естрагон служи изврсну храну. Изврсну храну треба да прати изврсно вино. Али ви их служите јефтиним и веома одурним шпанским црним вином.

– Зашто то за име бога ниси рекао раније, глупане?– узвикну господин Кливер. – Пара ми не мањка. Даћу им најбоље проклето вино на свету ако је то оно што желе! Које је најбоље вино на свету?

– Кларет, господине, – одговори батлер – из највећих *chateaux* у Бордоу: „лафит", „латур", „о-бријон", „марго", „мутон-ротшилд" и „шевал блан". И само из најбољих година, које су, по мом мишљењу, 1906, 1914, 1929. и 1945. Шевал блан је такође био величанствен 1895. и 1921, а о-бријон 1906.

– Све их купи! – рече господин Кливер. – Напуни проклети подрум од пода до врха.

– Могу да покушам, господине – рече батлер. – Али вина попут ових су изузетно ретка и коштају право богатство.

– Боли ме уво колико коштају! – рече господин Кливер. –Иди и купи их!

То је било лакше рећи него учинити. Нигде у Енглеској нити у Француској Тибс није могао да нађе било какво вино из 1895, 1906, 1914. нити 1921. године. Али јесте успео да се докопа неких двадесет деветки и четрдесет петица. Рачуни за ова вина били су астрономски. Заправо, били су толико огромни да је чак и господин Кливер почео да се придиже и обраћа пажњу. А његово занимање убрзо се претворило у право одушевљење када му је батлер наговестио да је познавање вина веома важно друштвено преимућство. Господин Кливер је купио књиге о тој теми и читао их од корица до корица. Такође је много тога сазнао од самог Тибса, који га је учио, између осталог, како треба правилно пробати вино.

– Најпре, господине, помиришете га дуго и дубоко, носа унутар врха чаше, овако. Онда узмете гутљај и овлаш отворите уста како бисте увукли ваздух, пуштајући мехуриће ваздуха кроз вино. Гледајте како ја радим. Онда га промућкате по устима. И најзад прогутате.

Ускоро је господин Кливер почео да себе сматра стручњаком за вино и неизбежно се претворио у невиђеног досадњаковића.

– Даме и господо – објавио би за вечером, подижући своју чашу – ово је „марго" из '29! Најбоље вино века! Фантастичан букет! Мирише на јагорчевину! И обратите пажњу нарочито на тај укус који оставља у устима и како му танин у траговима даје ту славну опорост! Бајно, зар не?

Гости би климнули главом, сркнули и промрмљали неколико похвала, али то је било све.

– Шта није у реду са тим блесавим никоговићима? – рече господин Кливер

Тибсу после неког времена. – Зар нико од њих не цени сјајно вино?

Батлер је накривио главу на страну и упиљио поглед нагоре. – Мислим да би га ценили, господине, – рече, – када би могли да га окусе. Али не могу.

– Како то, дођавола, мислиш, не могу да га окусе?

– Верујем, господине, да сте наложили месје Естрагону да сипа издашне количине сирћета у сос за салату.

– Шта фали томе. Ја волим сирће.

– Сирће је – рече батлер, – непријатељ вина. Уништава непце. Сос треба да буде направљен од чистог маслиновог уља и мало лимуновог сока. Ништа више.

– Глупости! – рече господин Кливер.

– Како ви кажете, господине.

– Рећи ћу поново, Тибсе. Причаш глупости. Сирће ми ни за трунку није покварило непце.

– Ви сте веома срећни, господине – промрмљао је батлер, излазећи из собе.

Те ноћи за вечером домаћин је почео да се руга свом батлеру пред гостима.

– Мистер Тибс, – рече он, – покушава да ме убеди да не могу да осетим укус свог вина ако сипам сирће у сос за салату. Јел' тако, Тибсе?

– Да, господине – одговори Тибс смртно озбиљан.

– А ја сам му рекао да су то глупости. Зар не, Тибсе?

– Да, господине.

– Ово вино – настави господин Кливер подижући чашу – има ми укус тачно као „шато лафит" '45 и, штавише, то и јесте „шато лафит" '45.

Тибс, батлер, стајао је веома мирно и усправно поред стола за посуђе, бледог лица.

– Опростићете ми, господине, али то није лафит '45.

Господин Кливер се окренуо у столици и зурио у батлера.

– Како то дођавола мислиш? – рече. – Ено празних боца поред тебе као доказ!

Ове сјајне кларете, будући да су били стари и пуни талога, Тибс је увек пресипао пре вечере. Служили су се у бокалима од брушеног стакла, док су боце, како је обичај, стављане на сто за посуђе како би их сви видели.

– Вино које пијете, господине, – рече батлер тихо – случајно је оно јефтино и прилично одурно шпанско црно вино.

Господин Кливер погледао је у вино у својој чаши, затим у батлера. Крв му је сад навирала у лице, а кожа му постајала скерлетна.

– Лажеш, Тибсе! – рече.

– Не, господине, не лажем, – рече батлер. – Заправо, никад вас нисам послужио ниједним другим вином осим шпанског црног откад сам овде. Изгледало је као да вам баш одговара.

– Не могу да верујем! – викнуо је господин Кливер на своје госте. – Овај човек је полудео.

– Са сјајним винима, – рече батлер, – треба се опходити с поштовањем. Довољно је лоше уништити непце са три-четири коктела пре вечере, као што ви људи радите, али кад још љуљнете сирће преко хране коју једете, можете с истим успехом да пијете и воду од прања судова.

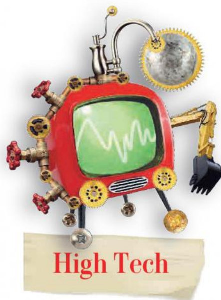
Десет гневних лица око стола зурило је у батлера. Извео их је из равнотеже. Били су неми.

– Ово је – рече батлер, посежући и с љубављу додирујући једну од празних боца својим прстима – последња од четрдесет петица. Двадесет деветке су већ готове. Била су то славна вина. Месје Естрагон и ја смо изнимно уживали у њима.

Батлер се поклонио и спорим кораком изашао из собе. Прошао је кроз ходник и изашао кроз улазна врата куће на улицу, где је месје Естрагон већ убацивао њихове кофере у пртљажник малог заједничког аутомобила ■

С енглеског превела
Ана Ацић

ШВАРЦЕНЕГ

Да ли ће технологија проширене стварности (AR) у аутомобилима ускоро постати део обавезне опреме?

Терминатор улази у тајну базу покрета отпора, посматра особе и предмете на које наилази и аутоматски прима податке о њима на основу којих препознаје ко су или шта су. На основу тих података доноси одлуке да ли ће их спржити на лицу места, пустити да живе, повести са собом или искористити као реквизит у некој акционој сцени.

На сличан начин ради и проширена стварност (AR) у аутомобилима. Због прописа и закона о потпуно аутономној вожњи и других ограничења која тек треба превазићи пре него што аутомобили стварно почну да возе нас, а не више ми њих, чини се да би технологија проширене стварности могла да буде следећа уобичајена појава на путевима. Ци-пи-ес системи и други екрани у возилу одлично су помагало за кретање од тачке А до тачке Бе, али за брже и безбедније сналажење у прометним градовима нису од превелике помоћи пошто захтевају доста куцкања и вожње по екрану.

Данас је на путевима неколико аутомобила највише класе које производе „Бе-Ем-Ве", „Шевролет", „Јагуар", „Лексус", „Мазда", „Мерцедес-Бенц", „Мини", „Тојота" и „Волво", који користе ову технологију. Помоћу система за пројектовање слике на ветробранско стакло (HUD) ова возила испоручују возачу податке о брзини, количини горива у резервоару, навођењу у траци, упутства за безбедну вожњу и још много тога.

Неки произвођачи користе технологију проширене стварности и за своје мобилне апликације са приручницима за власнике возила.

Возач може да преузме апликацију на свој мобилни уређај, а затим да помоћу камере на њему „скенира" унутрашњост возила или мотор и друге делове испод хаубе и да на екрану телефона добије све потребне податке о томе чему служи који прекидач или где би требало сипати антифриз. На тржишту постоји и велики број јефтиних HUD система који могу да се повежу са путним рачунаром и уграде у било које возило, тако да није неопходно да деценијама грцате у дуговима због најновијег модела „Бе-Ем-Веа" или „Волвоа" како бисте уживали у атмосфери научнофантастичне вожње.

„Тојота" развија прозоре проширене стварности за своја возила у сарадњи са Институтом за интерактивни дизајн из Копенхагена

HUD системи су прва генерација AR технологије која је почела да се уграђује у аутомобиле, али ускоро ће се важни подаци приказивати на посебном стаклу ветробрана или пројектовати на коловоз испред возила. Иако је та замисао истраживана још из осамдесетих година, када је „Џенерал моторс"

HUD системи постају све мањи, свестранији и могу да пројектују све више података са путног рачунара на ветробранско стакло

испробавао приказивање брзине на делу ветробранског стакла, произвођачи су се превасходно усмерили на развој HUD система са пројекторима. Стручњаци процењују да ће посебна ветробранска стакла на возилима постати важан део будућности аутомобилске индустрије.

Тако је предузеће „Ај-лајтс" приказало систем „Ај-драјв", који ветробран претвара у површину за приказивање холограма. Возач може да приступи својим омиљеним апликацијама или да користи глас и покрете за управљање системом и телефонирање. На тај начин смањује се све што би током вожње могло да га омета и скреће му пажњу, те он остаје у стварности, усредсређен на вожњу. Такви системи могли би да буду и веома практично решење у ауто-школама.

Но, то је само почетак: у скоријој будућности аутомобили ће препознавати предмете, зграде

ЕРОВ ВЕТРОБРАН

„Бе-Ем-Ве"развија нови систем са холографским приказом на делу ветробранског стакла

и улице око возила, саопштаваће возачу колико су далеко од аутомобила и приказивати податке о њима на ветробранском стаклу, обавештавати га о томе колико ће дуго трајати зелено светло на семафору или где се налази најближа новинарница с непродатим примерком „Политикиног Забавника".

Ако се пребрзо приближавате аутомобилу испред себе, на њему ће се појавити црвена кутија, а стрелице ће вам показати како да скренете у суседну траку пре него што изазовете судар.

Апликација „И-механик" нуди могућност кориснику да, пошто упише тип свог возила, на екрану добије основне податке о њему и открије чему служе одређени делови мотора, уређаји и прекидачи у кабини

Џи-пи-ес системи у проширеној стварности постаће далеко згоднији за употребу пошто ће, рецимо, моћи да пред вашим очима истакну траку у којој би требало да будете да бисте скренули, а да притом не морате да непрекидно скидате поглед с пута и гледате екран телефона, џи-пи-ес уређаја или дигиталну командну таблу.

Удружујући кључне податке за возача, проширена стварност доприноси сигурности вожње.

Поред помагања приликом навигације и приказивања података с разних сензора и оних који су у вези са радом возила, AR систем може возачу да скрене пажњу и на неку опасност која га вреба на путу или да му саопшти неко хитно обавештење – рецимо, да се на два километра даље низ пут управо догодио судар, те да би требало смањити брзину и бити опрезан.

Ни ретровизори будућности неће бити поштеђени AR технологије. Моћи ће да откривају претње у „мртвом углу" и приказују обавештења о томе у виду црвеног трептања или видео-записа. Још једно AR побољшање ретровизора биће „хибридно" огледало које ће здруживати слике са задњих и бочних камера како би се створио панорамски приказ онога што се налази иза и око возила. Испод свих тих података ретровизор ће и даље остати огледало, тако да ће возач моћи да осматра пут иза себе као што је и навикао.

Слично „Епловом" систему „Фејс-ај-ди", ретровизори ће моћи да препознају возача тако што ће му скенирати дужицу ока. Када схвати ко је особа која га вози, аутомобил ће, у складу са његовим жељама које већ познаје, да одмах прилагоди положај седишта и волана, температуру у возилу, или да му укључи омиљену радио-станицу.

Истражују се и друге могућности употребе AR технологије у возилу и око њега. „Нисан", рецимо, развија технологију роботског сувозача у проширеној стварности, који ће да разговара са правим возачем, обавља посао копилота и још много тога. „Бе-Ем-Ве" је почео да истражује и AR технологију за потребе ауто-механичара. Направили су апликацију која се бежично повезује са путним рачунаром у возилу и црпи податке из њега. На тај начин механичар са AR наочарима може да посматрањем мотора добије податке о томе које делове треба заменити и подробна упутства о томе како да то уради.

Истражују се и могућности AR технологије које би биле од користи путницима у возилу. „Тојота" је произвела радну верзију AR система који ради помоћу прозора на возилу, заправо, екрана осетљивог на додир. Пипкајући прозор, путници могу да зумирају предмете изван аутомобила, бирају их и добијају податке о

„Порше" је уложио новац у пројекат стартап-предузећа „Веј-реј" из Цириха које развија технологију проширене стварности на бази холограма намењену аутомобилским тркама

њима, као и да виде удаљеност неке зграде или градске знаменитости од аутомобила.

Нека од највећих светских технолошких предузећа нису се још отворено укључила у трку за освајање проширене стварности у аутомобилима. Ипак, чини се вероватно да би „Епл", „Гугл" или „Фејсбук" без по муке могли да створе AR системе намењене аутомобилској индустрији, судећи по технолошким пројектима и AR системима које су већ развили.

Проширена стварност можда још није завладала аутомобилима, али ако ова предузећа процене да имају интерес да се то догоди, сигурно неће проћи много времена пре него што вожња аутомобилима поприми потпуно другачију димензију од данашње ■

С. Н.

Марамом против грешних мисли

Због чега жене прекривају главу када улазе у цркву или неку другу богомољу?
ГОРАН
Краљево

Вероисповести, ма колико да се међусобно разликују, имају и неких сличности. Основна начела готово сваке од њих заснивају се на оданости Свевишњем и истицању духовних над телесним врлинама. Поштовање тих начела подразумева и одређене обичаје, а то је смеран изглед приликом молитве и боравка на светом месту, што важи и за мушкарце и за жене.

Обавезна пристојност на уласку у храм

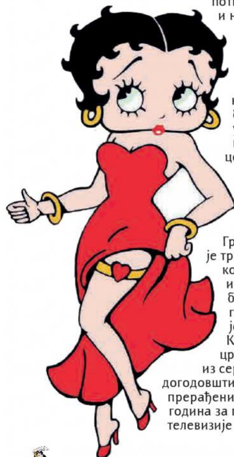
Православна и католичка вера некада су налагале да жене морају да покрију руке и главу јер су у противном сматране охолим, каћиперкама које истичу (погрешне) телесне врлине. Данас им је у већини земаља дозвољено да улазе у цркву непокривене главе, али и оне, као и мушкарци, треба да буду пристојно обучене.
Муслиманска вера захтева још смернији изглед. Од жена се очекује да потпуно прекрију своју телесну лепоту када улазе у џамију, а мушкарци да на главу ставе беле капице.
Код Јевреја је нешто другачије. Мушкарци у синагоги обавезно имају тамне капице на глави, док жене могу да буду и гологлаве ■

Догодовштине на високим потпетицама

Можеш ли да напишеш нешто о готово заборављеној Бети Буп?
ДАВОР
Београд

Бети Буп била је звезда краткометражних цртаних филмова Макса Флајшера. Њен лик први пут се појавио још двадесетих година прошлог века, а најомиљенија цртана девојка, с подвезицом као заштитним знаком, била је десетак година касније.
Бети има велику главу, али и веома крупне очи, пљоснато лице и пискав гласић. Високе потпетице, минђуше и наруквица су обавезни. Будући да се често појављивала полуобучена, те да је прорез на њеној хаљини без рукава увек упадљив, Бети је први лик из цртаћа цензурисан у САД. У ствари, Бети Буп је најпре била љупки мали пас којег је створио цртач Грим Нетвик, али је тридесетих година коначно постала, и остала, људско биће. Мазни Бетин гласић глумачко је остварење Ме Квестал. Многи цртани филмови из серије безазлених догодовштина Бети Буп прерађени су седамдесетих година за потребе телевизије ■

Заједно су пожељнији

Негде сам чула да мужјаци делфина у паровима траже женке. Да ли је то истина?
КАТАРИНА
Земун

Већина мушких сисара не одлази у потрагу за женкама заједно. С делфинима је другачије. Ови становници мора виде предност у томе да заједно траже женку. Два делфина, један јачи и други слабији, заједно крећу у потрагу за женком како би је приволели да изабере партнера. У тим тренуцима **делфини** морају да изгледају као уигран пар, јер им то повећава шансе за успех. Када приволе женку да крене с јачим, сарадња се завршава.
Код делфина је уобичајено да надмоћ приказују ударањем репом, истурањем вилице, јурењем потчињених делфина, али и избацивањем мехурића из рупе на врху главе ■

Латински на банкомату

Занима ме да ли банкомати у Ватикану заиста издају упутства на латинском језику?
ДРАГАНА
Ужице

На простору Папске државе **банкомати пружају упутства на латинском** јер је то званични језик најмање европске државе. Машине су, наравно, подешене и на енглески и италијански, али прво питање стићи ће вам на латинском, па онај ко није учио овај језик у гимназији, мораће некако да се снађе. То је само један од показатеља колико су у Ватикану привржени званичном језику. Његову најширу употребу нарочито је захтевао папа Бенедикт Шеснаести (на челу Ватикана од 2005. до 2013. године). Због тога многе данашње изразе ватикански језички стручњаци преводе на латински. Један од примера је машина за прање судова која се зове escariorum lavatory ■

Кад ја дунем...

Зашто две наизглед једнаке свеће горе различитом брзином?
ДУШАН
Ваљево

Зато што је поступак горења толико сложен да и најмања промена може да изазове велику разлику. Кад пламен почне да гори, мора да буде довољно врео да отопи мало (не превише) воска на врху свеће. Намотани фитиљ упија мало течног воска капиларним привлачењем, на исти начин на који чајни кекс упија чај. Пламен загрева нарастајућу течност и део ње испарава. То испарење гори, али само у горњем слоју где је у додиру с ваздухом. Фитиљ мора да се израђује тако да се приликом горења непрекидно савија на неку страну. Врх му је увек у срцу пламена, а остатак у нешто хладнијем течном воску.
Знаменити енглески физичар и хемичар Мајкл Фарадеј (1791–1867) објаснио је поступак горења свеће у једном од својих првих божићних предавања у лондонском Краљевском заводу, „Хемијска историја свеће”. Један од најзанимљивијих делова предавања био је када би Фарадеј дунуо у свећу и угасио је, а затим је истог тренутка поново упалио приневши пламен на неколико центиметара изнад свеће, јер је ту још било довољно сагорљивих испарења ■

Свеће горе различитом брзином

Колико боли бол?

Како то да бол брже пролази када протрљамо место на којем смо се ударили?
МАРИЈАНА ХРИСТИЋ

Утврђено је да **степен бола** приликом ударца умногоме зависи од тога колико размишљамо о болу. Када протрљате место ударца, почињете да надражујете различиту врсту нервних завршетака, због чега се мозак усредсређује на другу врсту сигнала и мање обраћа пажњу на сигнале пријемника за бол.
С друге стране, можда је у питању потпуно умишљена узајамна спрега. Највећи број удараца боли тек неколико секунди – ако то кратко време проведемо трљајући угрувани део тела, може да нам се догоди да помислимо да је управо због тога бол и престао ■

Логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. МИШИ СИР

Пре него што дође до сира, миш мора да обиђе 62 поља, од чега 32 бела и 30 црних. Ако суседна поља имају супротне боје, сваким „кораком" миш мења боју поља па, пошто не може двапут узастопно да дође на бело поље, можемо закључити да миш не може да дође до сира под задатим условима ■

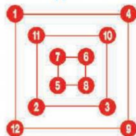
2. ЧОКОЛАДЕ

Разлика у цени чоколаде је 40 динара, а збир зараде и губитка је 600 динара. Одатле произлази да има 15 чоколада. Тада је 15 x 220 = 3.300 динара. Значи, неће бити ни губитка ни зараде ако се 15 чоколада прода за 3.450 динара, то јест по 230 динара комад ■

3. ПОВРШИНА ЊИВЕ

Обим обе њиве је по 1.600 м, страница квадратне њиве је 400 м. Значи, ширина правоугаоне њиве је 200 м, а дужина 600 м, те је тражена површина 120.000 м^2 ■

4. РАСПОРЕДИТЕ БРОЈЕВЕ!

5. НАЈВЕЋИ БРОЈ

Ако сте мислили да је то број 99, погрешили сте. Наиме, највећи број је 99 = 387420489 ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

Енигма тика

РЕШЕЊА

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

Супа, саркоми, теретана, тек, р, е, Анастаса, акваристичар, жвакати, кари, Марица, Рас, ј, Еди Марфи, Тра, шатори, зова, тривијалност, е, нетик, ау, Рокса, инок, л, БРТ, Енглези, цртанка, осип, утовар, згода, рал, шатл, Нан, Ечанин, Илири ■

ОСМОСМЕРКА

Јесен ■

МАГИЧНИ ЛИК

Копаоник, апостоли, маслиник, котити се, анонимац, Милисава ■

ИЗБАЦИТЕ УЉЕЗА!

Гајде (остало су жичани инструменти) ■

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

број 3552

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Издаје и штампа ПОЛИТИКА АД
Цетињска 1, 11001 Београд

За издавача
Зефирино Граси
генерални директор

Главни и одговорни уредник
Зефирино Граси

Заменик главног и одговорног уредника
Петар Милатовић

Ликовно-графички уредник
Зоран Н. Ђорђевић

Редакција Ана Ацић, Немања Баћковић, Мила Божовић, Бранислав Вукомановић, Сања Лазић, Зорица Милошевић, Невена Мрђеновић, Срђан Николић, Предраг Петровић, Јелена Попадић, Весна Ракић (документација и web)

Секретаријат Нина Раденковић
Редакција *Цетињска 1/II* 11001 Београд

Секретаријат 330-1452
Техничка редакција 330-1454
Претплата 330-1638; 330-1640; 330-1633
Огласни сектор 330-1567
Телефакс 011/337-3319

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Редакција не одговара за садржај огласа.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец (4 броја) 540,00 дин.
3 месеца (12 бројева) 1.620,00 дин.
6 месеци (26 бројева) 3.510,00 дин.
12 месеци (52 броја) 7.020,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-16454-02
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".*

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 155 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 165 EUR. II група – Азија – Африка: 172 EUR. III група – Америка – Аустралија: 178 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I CORRESPONDENT BANK
SWIFT - BIC: DEUTDEFF
Name: DEUTSCHE BANK AG
City, Country: FRANKFURT AM MAIN
GERMANY

II BENEFICIARY'S BANK
SWIFT - BIC: KOBBRSBG
Name: KOMERCIJALNA BANKA AD BEOGRAD
Street: SVETOG SAVE 14
City, Country: BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

III BENEFICIARY
IBAN/ Account Number: RS35205007010034051636
Name: POLITIKA AD - ZA NOVINSKO-IZDAVAČKU I GRAFIČKU DELATNOST
Street: CETINJSKA 1
City, Country: 11000 BEOGRAD
REPUBLIC OF SERBIA

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист ЗАБАВНИК
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА АД , Претплата, Цетињска 1, Београд, Србија, на имејл: pretplata@politika-ad.com или на факс +381 11 3373-260, +381 11 3373-1853.
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.rs
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika-ad.com
https://www.facebook.com/Politikin-Zabavnik-15481474654/

Први пут у Африку и Египат, наравно, са „Забавником"! Велики поздрав из вреле Сахаре од **КОСТЕ**! :-)

Поздрав из Националног парка Ангтонг на Тајланду! **ЛАЗА**, **ИВАНА**, **МАРКО** и **ВОЈА**

Једином и најбољем „Политикином Забавнику" срећан рођендан и још много издања желе **МИЛУТИН** и **РАДОМИР**. Поздрав из Софије, Црква Свете Недеље.

Велики поздрав „Забавнику" из бајковитог Петерхофа надомак Санкт Петербурга шаље међународна група коју чине **ИЛИНА**, **ЉУБОВ**, **МАЈА**, **ДАНИЈЕЛА**, чика **ДРАГАН** и **ЈЕЛЕНА**!

Прослава мог 26. рођендана у бечком Пратеру са пријатељем мог детињства – „Забавником". **МИЛИЦА САМАРЏИЋ**

Вуку и мојој маленкости, 21 годину најбољим другарима, правио си друштво и у Темишвару! Велики поздрав! **ФИЛИП МИЛАНОВИЋ** и **ВУК ЈОЛОВИЋ** (иза објектива фото-апарата)

БИЛО КУДА, СА ЗАБАВНИКОМ СВУДА!
Невероватна је привржeност наших читалаца свом листу! За ову рубрику дневно нам стиже на десетине прилога и немогуће их је све одједном објавити, али ће сви, засигурно, бити објављени. Само стрпљења и „Забавник" под мишку. Приврженост је двосмерна улица.
Слике слати на адресу politikin.zabavnik@politika-ad.com ■

Рекли су ...

о небу

ЛЕПО НЕБО, ИСТИНИТО НЕБО, ГЛЕДАЈ МЕ КАКО СЕ МЕЊАМ!
Пол Валери
француски песник
(1871–1945)

БЕСКРАЈАН, ПЛАВИ КРУГ. У ЊЕМУ, ЗВЕЗДА.
Милош Црњански
наш писац
(1893–1977)

МИ СМО ОБОЈЕ ТАКО БЛИЗУ НЕБУ, ГОСПОЂО. ВИ ЗАТО ШТО СТЕ ЛЕПИ, ЈА ЗАТО ШТО САМ СТАР.
Виктор Иго
француски писац
(1802–1885)

КО ВИДИ НЕБО У ВОДИ, ТАЈ ВИДИ И РИБЕ НА ДРВЕТУ.
Лао Це
кинески филозоф
(604–531. п. н. е)

ШТО ЈЕ НЕБО ТАМНИЈЕ, ТО ЗВЕЗДЕ ВИШЕ СИЈАЈУ.
Франсоа Рене Шатобријан
француски мислилац и државник
(1768–1848)

НЕБО ЈЕ ОДАСВУД ПОДЈЕДНАКО ДАЛЕКО.
Гај Арбитер Петроније
староримски писац
(?–66)

ИЗНАД СВИХ НАС ШИРИ СЕ ИСТО НЕБО, АЛИ СУ ХОРИЗОНТИ, НАЖАЛОСТ, ВЕОМА РАЗЛИЧИТИ.
Пол Анри Спак
белгијски државник
(1899–1972)

АКО СЛЕДИТЕ ЗВЕЗДУ, НЕ МОЖЕТЕ ДА ПРОМАШИТЕ НЕБО.
Данте Алигијери
италијански писац
(1265–1321)

НЕБО ПРОНАЂЕ СРЕДСТВА ДА ТВОЈЕ РАДОСТИ УБИЈЕ С ЉУБАВЉУ.
Вилијам Шекспир
енглески писац
(1564–1616)

ВЕЧИТА ТИШИНА ТОГ БЕСКРАЈНОГ ПРОСТОРА МЕ ПЛАШИ.
Франсоа Мари Аруе – Волтер
француски филозоф
(1694–1778)

НЕ ПИТАЈ БОГА ЗА ПУТ ДО НЕБА, ПОКАЗАЋЕ ТИ НАЈТЕЖИ.
Станислав Јиржи Лец
пољски сатиричар
(1909–196)

ЗА БОГАТЕ ЉУДЕ НЕБО ЈЕ ЈОШ НЕШТО ВИШКА, ПОКЛОН ПРИРОДЕ. СИРОМАСИ МОГУ ДА ВИДЕ КАКВО ЈЕ ОНО СТВАРНО – БЕСКРАЈНА МИЛОСТ.
Албер Ками
француски писац
(1913–1960)

ГАРФИЛД

